

SAMORZĄD

TYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU TERYTORJALNEGO

PRENUMERATA KWARTALNA
10 ZŁOTYCH.

NUMER POJEDYŃCZY 1 ZŁOTY.

KONTO CZEKOWE P. K. O. Nr. 1520

REDAKCJA
WARSZAWA, PLAC NAPOLEONA 7
TELEFON 225-50.

ADMINISTRACJA
WARSZAWA, ŚW. KRZYSKA 13 m. 15
TELEFON 442-63.

Ceny ogłoszeń: Wolne miejsce na pierwszej str. okładki lub strona w tekście: 450 zł. — ¼ str. 225 zł. — ¼ str. 112 zł. 50 gr. Poza tekstem za stronę: 300 zł. — ½ str. 150 zł. — ¼ str. 75 zł. Publikacje bilansów o 50% drożej. Ogłoszenia instytucji komunalnych (dostarczone bezpośrednio do Administracji o 25 taniej) za str. 200 zł. — ½ str. 100 zł. — ¼ str. 50 zł.

Redaktor — Dr. Maurycy Zdzisław Jaroszyński.

Komitet Redakcyjny: Aleksander Bogusławski, Dr. H. Le-Brun, Dr. Władysław Dalbor, Wacław Gajewski, Władysław Korsak.

ROK XIV.

WARSZAWA, 7 LUTEGO r. 1932

Nr. 6.

TREŚĆ Nr. 6: Uzdrawienie gospodarki komunalnej — Wacław Gajewski. Projekt ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego. Podatek drogowy, uiszczany w naturze — J. Ostkiewicz - Rudnicki. Głosy czytelników: Jak zaradzić — J. Dorjan-Doroziński. Sprawy bieżące. Sprawy gminnych kas pożycz.-oszczędn.: a) Jak zlikwidować zobowiązania przedwojennych kas — Jan Długokęcki; b) Kursy dla rachmistrzów gm. kas pożycz.-oszczędn. Wiadomości gospod. Poradnik. Wydawnictwa nadesłane.

Wszystkie Instytucje Samorządowe winny umieszczać ogłoszenia (konkursy, przetargi, statuty, obwieszczenia i t.p.) w ich własnym organie, tygodniku „SAMORZĄD“, przesyłając je do Samorządowego Instytutu Wydawniczego Sp. z o. o. w Warszawie.

Warszawa, Świętokrzyska 13.

6—52

Uzdrawienie gospodarki komunalnej

I.

Sprawa odpowiedniego nastawienia gospodarki samorządowej w dobie panującego kryzysu była dotychczas tylko przedmiotem rozważań w łonie centralnych związków samorządowych i na łamach prasy. — „Samorząd“ specjalnie dużo miejsca temu zagadnieniu poświęcił.

Okólniki budżetowe Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z r. 31 i z 32 wskazywały na konieczność oszczędności mocno, ale nie podkreślały dostatecznie rozmiarów kryzysu i nie wpłynęły w roku 1931 w sposób bardziej zdecydowany na politykę najważniejszego organu nadzorczego — Urzędu Wojewódzkiego. Świadomie popełniam tutaj błąd, pisząc: urząd wojewódzki, a więc ogół wydziałów urzędu wojewódzkiego, a nie wojewodę i Wydział Wojewódzki będący emanacją Rady Wojewódzkiej, gdyż ich nastawienie i ich nieznanomość warunków gospodarczych decydowały, że lata 30 i 31 roku nie zostały w pełni wykorzystane dla stopniowego przystosowania gospodarki samorządu do radykalnie zmienionej koniunktury.

Związek Powiatów nie ma pod tym względem nic sobie do wyrzucenia. Już na początku roku 1930

poruszyłem tę sprawę w „Samorządzie“ z dn. 16 lutego (Nr. 7) przed zjazdem w artykule: „Gospodarka samorządu wobec kryzysu gospodarczego“. Zjazd zaś przedstawicieli powiatów całej Rzeczypospolitej uchwalił jednogłośnie na wniosek pp. Czekanowskiego, Gajewskiego, Tyrańskiego i Wołka szereg wskazań i zaleceń kryzysowych, między innymi apel do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o powstrzymanie zbytniej gorliwości władz nadzorczych w zalecaniu i wywieraniu nacisku na wstawianie do budżetów subwencji na najrozmaitsze cele, (patrz sprawozdanie ze Zjazdu Nr. 10 „Samorządu“ z r. 1930).

Obecnie zagadnienie powyższe wchodzi na szersze tory. Rząd powołuje komisję dla uzdrawienia gospodarki komunalnej pod przewodnictwem b. wiceministra M. Jaroszyńskiego, obecnego prezesa komisji dla usprawnienia administracji i urzędującego wiceprezesa Związku Powiatów.

Związki Miast, Powiatów i Gmin oraz reprezentanci banków komunalnych zostali wezwani do współpracy i mają złożyć komisji swoje opinie. Należy więc uporządkować dyskusję prowadzoną na

łamach pism samorządowych i ustalić postulaty, które będą wyrazem przemyślanej opinii organizacji.

Przy rozpatrywaniu kwestii uzdrowienia gospodarki komunalnej na plan pierwszy wysuwa się zagadnienie sposobu zlikwidowania wysokiego zadłużenia krótkoterminowego związków samorządowych, miast przede wszystkim, które to długi ciążyć będą na budżetach najbliższych lat w sposób rujnujący jakąkolwiek równowagę budżetów i planowość wysiłków najlepszych nawet gospodarzy. Zanim jednak przejdziemy do rozpatrzenia tego problemu, trzeba mieć przedtem gwarancję, że związki samorządowe będą mogły w dalszym ciągu prowadzić racjonalną gospodarkę i nie będą mogły, ani nie będą zmuszone do ponownego zadłużania się.

Wobec tego, że wydatki budżetu zwyczajnego będą poważnie zwiększone przez oprocentowanie i spłatę rat pożyczek długoterminowych i krótkoterminowych (choćby one były rozłożone na szereg lat) zagadnienie równowagi budżetów samorządowych zależeć będzie od trzech czynników:

- 1) od możliwości zwiększenia źródeł dochodowych,
- 2) od możliwości zmniejszenia obowiązków związków samorządowych wyraźnie ustalonych przez ustawy,
- 3) od możliwości zabezpieczenia się od nieuregulowanej żadnemi przepisami egzekucji zapadłych należności.

Wreszcie z kolei idzie zagadnienie zabezpieczenia się przed ponownym zadłużeniem.

Po ustaleniu postulatów, co do tych przedmiotów można będzie spokojnie zająć się sprawą środków, mogących pomóc związkom samorządowym do uregulowania ich długów krótkoterminowych.

Ustaliwszy sobie program zagadnień i kolejność tematów, na które każdy związek ma dać odpowiedź, należy podkreślić, że rozwiązanie ma być nie teoretyczne, ale praktyczne. Niema więc żadnych racji do wysuwania postulatów nierealnych, słusznych w zasadzie ale nie w zastosowaniu do obecnej polskiej rzeczywistości.

Chociaż najzupełniej logicznem byłoby rozumowanie, że gdy chodzi o okazanie pomocy chorej części organizmu państwowego pomoc może przyjść tylko ze strony tego państwa i to w formie najprostszej — pomocy pieniężnej lub przejęcia przez państwo niektórych funkcji związków samorządowych, które nie mogą podołać zadaniu, — to jednak zważywszy stan skarbu, ewolucję wpływów budżetowych oraz taktykę Ministerstwa Skarbu wobec wszelkich możliwości podatkowych — należy do postulatów nierealnych zaliczyć wszystkie propozycje, któreby obciążały budżet państwowy albo sięgały do niewysokich zresztą rezerw państwowych w formie pożyczek od skarbu.

Nie na czasie również byłoby jakiegokolwiek propozycje przerzucenia obowiązków z jednego stopnia samorządu na drugi. Chociaż stan zadłużenia nie jest równomierny, chociaż zmniejszenie się wpływów dochodowych również nie idzie jednolicie, chociaż i ciężar ustawowych obowiązków nie jest rozłożony

w sposób jednakowy, to jednak wszystkie związki samorządowe walczą z poważnemi trudnościami, równowaga wszystkich jest zachwiana i wszystkie zmuszone są swoje dotychczasowe funkcje ograniczać.

W okresie takich zmagani się samorządu niema żadnych racji odejmować ciężaru jednym, aby go dodać drugim wtedy, gdy one swój dotychczasowy zakres działania redukują, broniąc się przed deficytem czy całkowitą niewypłacalnością.

Zdaje się, że należałoby również uznać za mało celowe propozycje zwiększenia funduszu ogólnego (konwersyjnego czy pożyczkowo-zapomogowego) kosztem zmniejszenia wysokości źródeł dochodowych związków samorządowych lub przekazania całkowitego niektórych źródeł — podatek alienacyjny, podatek od spadków i darowizn, podatek od zaprotestowanych weksli, podatek od spożycia — (w całości czy w zwiększonym niż dotychczas rozmiarze).

Powstaje tutaj zagadnienie celowości i sprawiedliwości.

Kryzys dotyka wszystkie samorządy. Większość z pośród nich nieobciążona zbyt wielkimi długami z przeszłości pomimo bardzo ciężkiej sytuacji będzie mogła, ograniczywszy swój zakres działania i wprowadziwszy wszelkie możliwe oszczędności, przetrwać lata kryzysowe, bez załamania się. I to ma znaczenie bardzo wielkie dla całości życia gospodarczego. Tak będzie z ogromną większością powiatów, większością gmin wiejskich, a sądzę, że i z większością miast. W czasie ich zmagania się każdy tu złoty ma wielką wartość, odebranie więc tego lub innego źródła dochodowego — specjalnie tego, który jest źródłem stałym, musi podciąć równowagę wielu związków stojących na samej krawędzi samowystarczalności. Chcąc więc pomagać jednym, być może, że zepchnęlibyśmy do rzędu potrzebujących pomocy z zewnątrz wiele tych związków, które bez odebrania im części ich dotychczasowych źródeł dochodowych mogłyby swoim własnym wysiłkiem same się uratować.

Trzeba ponadto zadać sobie pytanie, czy fundusz ratowniczy z tych źródeł będzie dość poważny, by oddziałać na sytuację tych wszystkich, którzy pomocy potrzebują oraz czy będzie zachodzić współmierność pomiędzy zamieszczeniem wywołaniem w gospodarce wszystkich związków przez odebranie istniejących źródeł dochodu a pomocą otrzymaną przez bardziej potrzebujących czy bardziej się dobijających o pomoc?

Cokolwiek zresztą mówilibyśmy o powodach i przyczynach nadmiernego się zadłużenia i deficytów budżetowych, fakt istnienia dużej ilości związków samorządowych, znajdujących się w możliwej finansowej sytuacji, wskazuje na to, że nadmierne, krótkoterminowe zadłużenie było wynikiem woli czynników odpowiedzialnych za gospodarkę danych związków samorządowych. Dlaczego więc teraz, po raz nie wiem który, mają bardziej przezornie ponosić konsekwencje za mniej przezornych?

Jeżeliby mówić o odpowiedzialności, to jedynie moglibyśmy stwierdzić odpowiedzialność władz nadzorczych, które są emanacją państwa. Skoro Państwo nie może zdobyć i dostarczyć funduszy ra-

towniczych, trzeba się z tym faktem pogodzić ale i zaprzestać szukania funduszków pomiędzy zbiedniałymi, a częściowo niewypłacalnymi związkami sa-

morządowymi. Tak jak nikt nie proponuje nałożenia nowego podatku na rolnictwo dla ratowania zadłużonych rolników.

Wacław Gajewski

Projekt ustawy

o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego, wniesiony do Sejmu przez Rząd w dniu 16 stycznia 1932 r.

ROZDZIAŁ 3.

Gmina wiejska i gromada.

Gmina wiejska.

Art. 8.

(1) Do obszaru gminy wiejskiej wchodzi jedno lub kilka osiedli (wsi, siół, osad, przysiółków, kolonii, zaścianków, folwarków i t. p.).

(2) Wielkość obszaru gminy powinna odpowiadać naturalnemu, o ile możliwości, zasięgowi wspólnego zainteresowania lokalnymi sprawami publicznymi ogółu mieszkańców połączonych osiedli, jak również zapewnić gminie zdolność wykonywania ciężących na niej zadań.

(3) Każda gmina wiejska jest samorządną jednostką terytorjalną, osobą prawa publicznego i przedmiotem praw majątkowych.

Art. 9.

(1) Członkami rady gminnej są: wójt, jako przewodniczący, podwójci, ławnicy gminni oraz radni gminni.

(2) Liczba radnych gminnych wynosi w gminach wiejskich:

- a) do 5000 mieszkańców — dwunastu;
- b) od 5000 do 10000 mieszkańców — szesnastu;
- c) powyżej 10000 mieszkańców — dwudziestu.

W takiej samej liczbie powołuje się zastępców radnych gminnych w celu uzupełnienia liczby radnych w razie, gdy mandat radnego ulegnie wygaśnięciu lub zawieszeniu.

Art. 10.

(1) Radnych gminnych w gminach wiejskich wybiera gminne kolegium wyborcze, do którego wchodzi:

- a) z obszaru wszystkich gromad danej gminy członkowie rad gromadzkich, wszyscy sołtysi i podsołtysi gromadcy oraz delegaci zebrań gromadzkich (art. 17 ust. (1) i (2)) w liczbie od 2 do 8, określonej przez starostę powiatowego w zależności od liczby mieszkańców gromady, a ponadto —
- b) z sołectw, nie stanowiących obszarów gromad (art. 12) sołtysi i podsołtysi oraz osoby, wybrane na tych samych zasadach na jakich odbywają się wybory do rady gromadzkiej (art. 59, 67 i 75) w liczbie, odpowiadającej zasadom, zawartym w art. 17 ust. (3), co do liczby radnych gromadzkich, a w sołectwach, łączących poniżej stu mieszkańców, w liczbie od 2 do 8, określonej przez starostę powiatowego w zależności od liczby mieszkańców sołectwa.

(2) Prawo wybierania i obieralności do gminnego kolegium wyborczego z obszarów sołectw, nie stanowiących gromad, przysługuje mieszkańcom, którzy od roku, licząc wstecz od dnia zarządzenia wyborów do gminnego kolegium wyborczego, mieszkają na obszarze sołectwa i posiadają czynne, względnie bierne prawo wyborcze do organów ustrojowych związków samorządowych w myśl art. 3 i 4 ust. (1).

(3) Każde sołectwo stanowi z reguły odrębny okręg wyborczy; sołectwa mogą być jednak łączone we wspólne okręgi wyborcze.

(4) Wybory radnych gminnych w gminnym kolegium wyborczym są: równe, tajne i stosunkowe z głosowaniem na listy kandydatów.

(5) Regulamin wyborczy wyda Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 11.

(1) Zarząd gminny składa się: z wójta, podwójciego oraz ławników gminnych, których liczba wynosi w gminach, liczących do 10000 mieszkańców — dwóch, w gminach ponad 10000 mieszkańców — trzech.

(2) Wójt i podwójciego wybierają radni zwykłą większością głosów ustawowej ich liczby.

(3) Ławników gminnych wybierają radni gminni większością głosów. O ile na daną gminę przypada trzech ławników, wybierani są oni w głosowaniu stosunkowym.

(4) Sposób dokonywania wyborów wójta, podwójciego i ławników określa regulamin wyborczy, wydany przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

(5) Radny gminny, przyjmując wybór na wójta, podwójciego lub ławnika gminnego, traci mandat radnego.

Art. 12.

(1) Obszar gminy wiejskiej, o ile nie stanowi jednego osiedla, dzieli się na sołectwa, jako obwody, służące do ułatwienia zarządowi gminnemu wykonywania czynności administracyjnych. Każde osiedle z reguły stanowi odrębne sołectwo; osiedla te mogą być jednak łączone we wspólne sołectwa.

(2) Podział gminy na sołectwa oraz wszelkie w nim zmiany przeprowadza starosta powiatowy po wysłuchaniu opinii wydziału powiatowego i zainteresowanej rady gminnej.

(3) W każdym sołectwie powołuje się sołtysa, jako służbowo podległy wójtowi organ pomocniczy zarządu gminnego na obszarze sołectwa w sprawach administracji gminnej i rządowej, oraz podsołtysa, jako zastępcę i pomocnika sołtysa.

(4) Sołtysa i podsołtysa w sołectwach, nie stanowiących obszarów gromad (art. 15), wybiera na lat trzy rada gminna na wniosek działającego kolegiatnie zarządu gminnego z pośród mieszkańców danego sołectwa, posiadających prawo obieralności w myśl art. 4 ust. (2) i (3). Szczegółowe postanowienia, dotyczące wyborów sołtysa (podsołtysa), określi regulamin wyborczy, wydany przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

(5) Wybór sołtysa i podsołtysa podlega zatwierdzeniu starosty powiatowego, który przed wydaniem decyzji zasięga opinii wydziału powiatowego. W sprawach tych mają odpowiednie zastosowanie przepisy, dotyczące zatwierdzania niezawodowych wójtów i podwójców (art. 34 ust. (1), (4) i (5)).

(6) Sołtys otrzymuje wynagrodzenie za wykonywanie czynności służbowych z funduszków gminy. Normy wynagrodzenia określa rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych, wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

(7) Do sołtysa i podsołtysa mają zastosowanie postanowienia, zawarte w art. 20 ust. (6) i (8).

Art. 13.

(1) Gmina wiejska obowiązana jest utworzyć taką ilość stanowisk służbowych, jaka jest niezbędna dla prawidłowego wykonywania jej zadań, a przytem przynajmniej jedno stanowisko sekretarza gminnego.

(2) Na stanowisko sekretarza gminnego mogą być powoływane tylko osoby, które posiadają przepisane wykształcenie, odbyły praktykę i złożyły egzamin z zakresu wymagań fachowych i umiejętności praktycznych. Wojewoda przy udziale z głosem stanowczym wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) władny jest zwolnić kandydata od wymaganego cenzusu wykształcenia, o ile złoży on przepisany egzamin zastępczy.

(3) Obowiązek ustanowienia stanowiska sekretarza gminnego (ust. (1)) nie ma zastosowania do gmin, nie przekraczających 5.000 mieszkańców, o ile w gminach tych ustanowiony jest urząd wójta zawodowego (art. 33).

(4) Upoważnia się Ministra Spraw Wewnętrznych do wydania w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przepisów, normujących sprawę wykształcenia i praktyki, wymaganej od osób, powoływanych na stanowisko sekretarza gminnego, oraz ustalających program egzaminów tudzież skład komisji egzaminacyjnych.

Art. 14.

(1) Sekretarza gminnego i jednego jego pomocnika powołuje wójt na podstawie uchwały zarządu gminnego i za zgodą starosty powiatowego, który zasięga uprzednio opinii wydziału powiatowego.

(2) Sekretarz gminny jest urzędnikiem gminy wiejskiej, przez nią opłacanym według norm, zawartych w ustawach specjalnych.

(3) Zakres praw, obowiązków i odpowiedzialności służbowej sekretarza gminnego określa statut służbowy, uchwalony na wniosek zarządu gminnego przez radę gminną i zatwierdzony przez wydział powiatowy.

(4) Wójt zwalnia sekretarza gminnego i jego pomocnika (ust. 1) na podstawie uchwały zarządu gminnego po uzyskaniu zgody starosty powiatowego, który zasięga uprzednio opinii wydziału powiatowego.

(5) Pozostałych pracowników gminnych przyjmuje i zwalnia wójt gminy na podstawie uchwały zarządu gminnego.

(6) Zwolnienie sekretarza gminnego, jego pomocnika (ust. 1) i pozostałych pracowników gminnych następuje z zastrzeżeniem zachowania praw nabytych w myśl obowiązujących przepisów.

Uzasadnienie szczegółowe.

Art. 8—14. W uwagach wstępnych uzasadniono potrzebę jednolitej i silnej gospodarczo gminy wiejskiej.

Postanowienia zawarte w art. 8 projektu mają na celu określenie wielkości obszaru, t. j. okręgu administracyjnego dla gminy wiejskiej. Z ustępu pierwszego wynika, że projekt przekreśla obowiązującą na obszarze województw południowych i zachodnich zasadę, że każda wieś, każde osiedle stanowi odrębny okrąg administracyjny, odrębną gminę. Z zestawienia wszakże art. 8 projektu z art. 89 ust. (1) i (2) wynika, że niektóre dotychczasowe gminy jednowioskowe na powyższym obszarze zostaną utrzymane w dotychczasowych granicach, o ile posiadają zdolność gospodarczą i finansową do wykonywania zadań publicznych, ciążących na gminie. Art. 8 określa zasadnicze kryteria, którym odpowiadać powinien okręg administracyjny, stanowiący gminę wiejską: obok zdolności do wykonywania zadań publicznych, t. j. zasobności w środki intelektualne i materialne do wykonywania pewnej sumy tych zadań miejscowymi siłami — obszar gminy wiejskiej musi odpowiadać drugiemu warunkowi: musi być dla ludności najbliższą jednostką administracyjną, musi ludność tę w sposób naturalny wiązać wspólnością interesu, wspólnotą spraw publicznych. Wspólność lokalnego interesu publicznego — to podstawowa idea regionalizmu administracyjnego, naturalna podstawa jednostki samorządu terytorialnego. To też w świetle takiego ujęcia zagadnienia wielkości obszaru gminy wiejskiej — powstanie kwestia nie tylko łączenia ze sobą na obszarze województw południowych i zachodnich gmin jednostkowych gospodarczo słabych w gminy większe, zbiorowe, ale ponadto powstanie kwestia rewizji granic gmin zbyt wielkich, nieodpowiadających kryterium ostatnio rozważanemu, jeżeli chodzi o obszar województw centralnych i wschodnich.

Definicja prawna gminy, zawarta w ust. (3) art. 8, potrzebna jest, ażeby przeciwstawić jej gromadę, jako jednostkę, pozbawioną cech publiczno-prawnych i stanowiącą tylko podmiot praw majątkowych (art. 15 ust. 4).

Art. 9 projektu ustala skład rady gminnej jednolicie dla całego obszaru Państwa zależnie od stanu zaludnienia gminy.

Art. 10 reguluje zasady ordynacji wyborczych do rad gminnych; zasady te obowiązują na obszarze całego Państwa z wyjątkiem województw wschodnich (art. 65).

Dla lepszego zorientowania się z zasadami ordynacji wyborczej do rad gminnych należy, wyprzedzając zasady dalszych postanowień, zapoznać się z postanowieniami, dotyczącymi wyborów do rad gromadzkich. Oparte są one na zasadach powszechnego, równego, tajnego i bezpośredniego oraz ograniczonego głosowania imienne (art. 59).

Ogólne przesłanki tych zasad oświetlone są w p. 7 części ogólnej uzasadnienia. System głosowania imiennego w części wyzwoli ogół wyborców z pod wpływów stronnictw politycznych. Zasada głosowania ściśniętego

jest surrogatem przekreślonej proporcjonalności i pozwoli grupom mniejszym, zwartym czy to pod względem społecznym, czy też gospodarczym, a nawet narodowościowym, na wprowadzenie swych przedstawicieli do rady gromadzkiej. Pośredniość wyborów do rady gminnej uzasadniona jest w części ogólnej niniejszego uzasadnienia.

Potrzeba wyborów bezpośrednich przy powołaniu do gminnego kolegium wyborczego delegatów ludności z obszarów sołectw, nieposiadających charakteru gromady, tłumaczy się tem, że powołanie specjalnych organów wyborczych w sołectwach stworzyłoby zbyt skomplikowaną i nieuzasadnioną rzeczowo aparaturę wyborczą.

Zasada wyborów proporcjonalnych w wyborach do rad gminnych w łonie kolegium wyborczego ma na celu uwzględnienie różniczekowań gospodarczych, społecznych i ewentualnie narodowościowych elektorów, a ponadto pozwoli na łączenie się z sobą i kompromisy grup pokrewnych. Niebezpieczeństwo supremacji wpływów partyjno-politycznych wprowadzić istnieje, ale jest nieznaczne, gdyż zasada wyborów proporcjonalnych w kolegium zamkniętym, stosunkowo nielicznym, nie przedstawia pod tym względem większego niebezpieczeństwa, a poza tem jest ono osłabione tem, że członkowie kolegium wyborczego powoływani są drogą wyborów (głosowania) imiennych.

Ponieważ na obszarach województw wschodnich wybory do rad gminnych są również pośrednie i oparte na zasadach w pewnej mierze zbliżonych do zasad zawartych w projekcie (vide rozp. Kom. Gen. Z. W. z dnia 25. VI. 1919 r. o tymczasowej ordynacji wyborczej do zebrań i rad gminnych (Dz. Urzęd. Zarządu Cyw. Z. W. Nr. 7 poz. 45), przeto projekt realizuje w omawianej dziedzinie postulat prawie zupełnego ujednostajnienia ordynacji na całym obszarze Państwa.

Art. 11 określa skład zarządu gminy.

Postanowienie tego artykułu pozostaje w związku z art. 30 ust. (3) i art. 32, które podkreślają zasadę jednoosobowości w działalności zarządu gminy, jako przeważającą i ograniczającą zakres kolegielnego działania do wypadków ustawowo określonych w art. 31, które z uwagi na potrzebę czy to rozważniejszego, wszechstronniejszego przedyskutowania, czy też poddania pewnej kontroli społecznej — wymagają kolegielnego traktowania i decyzji. Instytucja ławników gminnych nie jest na obszarze b. Królestwa Kongresowego znana. Instytucję tę wprowadza się na tym obszarze nie tylko dla potrzeby ujednostajnienia organizacji gmin wiejskich na całym obszarze Państwa, ale również w związku ze skasowaniem zebrania (zgromadzenia gminnego — vide art. 57) i przeniesieniem jego kompetencji na radę gminną, która będzie obecnie wyłącznie organem stanowiącym gminy wiejskiej. Wskutek tego szereg czynności, które należały dotychczas do rady gminnej, przejdzie na zarząd gminy. Celową jest przeto rzecz o powołanie ławników do pomocy i współpracy z wójtem.

• Art. 11 ust. (2) postanawia, że wybór wójta należy do rady gminnej. Bezpośrednie wybory wójta odbywały się dotychczas na obszarze województw centralnych i w niektórych małych gminach na obszarze woj. zachodnich (jeżeli chodzi o wybór sołtysa). Długoletnie obserwacje wykazują, że procesowi wyborów wójta przez tłumne zebrania gminne, mające zabarwienie wiecowe, towarzyszą zawsze wypadki szkodliwej agitacji i namietnych wałk, podyktowanych względami ubocznymi daleko odbiegającymi od interesu gminy i Państwa. Ponadto trudno znaleźć podstawę rzeczową do utrzymania wyborów bezpośrednich przełożonego gminy wiejskiej, skoro wybory przełożonego zarządu miasta, t. j. burmistrza i prezydenta są na całym obszarze Państwa pośrednie i należą do rady miejskiej.

O art. 12 będzie mowa przy uzasadnieniu przepisów, dotyczących gromady (art. 15—21).

Art. 13 poświęcony jest kwestii zapewnienia gminie wiejskiej stałego aparatu fachowego, co ma niezmiernie ważne znaczenie dla gminy zwłaszcza na obszarze województw południowych, gdzie w wielu gminach odczuwać się dawał dotkliwie brak stałego personelu, czynności zaś biurowe wypełnianie były w sposób niedostateczny i dorywczy.

Art. 14 zapewnia staroście powiatowemu ingerencję i wpływ na nominację i zwalnianie sekretarzy gminnych, co jest uzasadnione tem, że gmina ma liczne obowiązki z dziedziny administracji rządowej, jako jej organ wykonawczy i starosta powiatowy, sprawując nad nią nadzór służbowy art. 53), ponosi za działalność gminy w zakresie czynności t. zw. poruczonych pełną odpowiedzialność.

G r o m a d a.

Art. 15.

(1) Osiedla, które miały dotychczas ustrój gminy wiejskiej, posiadające własność nieruchomości, dobro gminne lub inne prawa majątkowe, stają się gromadami z mocy ustawy niniejszej z chwilą zniesienia ustroju gminnego tych osiedli i włączenia ich do obszaru nowoutworzonej gminy (art. 89 ust. (2)).

(2) Gromadami z mocy ustawy niniejszej są również osiedla, które dotychczas miały charakter osady lub gromady, o ile posiadały one majątek gromadzki, wspólne gromadzkie grunta nadziałowe lub inne prawa majątkowe.

(3) Wojewoda może w drodze rozporządzenia, wydanego przy współudziale z głosem stanowczym wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) nadać poszczególnym lub połączonym we wspólne sołectwo osiedlom prawo gromady w wypadku, gdy przemawia za tem interes ogółu ludności powyższych osiedli. Tryb postępowania określa rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych.

(4) Gromada jest podmiotem posiadanego majątku, dobra gromadzkiego i praw majątkowych.

(5) Obszar gromady wchodzi do obszaru gminy wiejskiej i tworzy jedno jej sołectwo. Każda nieruchomość, położona w granicach tego sołectwa, wchodzi do obszaru właściwej gromady. Osoby zamieszkałe w obrębie tych nieruchomości, są mieszkańcami gromady.

(6) W gminach wiejskich, których obszar stanowi jedno osiedle, gromada nie istnieje i nie może być utworzona.

(7) Wojewodowie mogą w trybie, przewidzianym w ust. (3), po wysłuchaniu opinii organów uchwalających zainteresowanych gromad łączyć osiedla, o których mowa w ust. (1) i (2), we wspólne gromady, jak również przeprowadzać zmiany granic gromad oraz ustalać i dokonywać zmiany ich nazw.

(8) Ustawa niniejsza nie narusza stosunków prywatnoprawnych, w szczególności nie narusza praw własności, użytkowania i innych praw rzeczowych, służących bądź pojedynczym mieszkańcom gromad, bądź ich grupom lub ogółowi mieszkańców poszczególnych miejscowości, bądź też ogółowi członków dotychczasowych gromad.

Art. 16.

(1) Zakres działania gromady obejmuje zarząd majątkiem i dobrem gromadzkim tudzież rozporządzanie dochodami z tych źródeł.

(2) Gromada współdziała ponadto z gminą wiejską w wykonywaniu jej zadań oraz zarządza w granicach swych dochodów ogólnych sprawami o znaczeniu wyłącznie lokalnym, wynikającymi z sąsiedzkiego współżycia, a podejmowanymi w miarę możliwości celem podniesienia stanu kulturalnego, zdrowotnego i gospodarczego osiedli.

(3) Postanowienia ust. (2) nie zwalniają gminy wiejskiej ani nie zmieniają dotychczasowych zadań, ciążyących na niej na podstawie obowiązujących przepisów. Zarząd gminny może atoli na mocy uchwały rady gminnej, zatwierdzonej przez władzę nadzorczą, przekazać gromadzie spełnianie niektórych zadań gospodarki gminnej na obszarze gromady, o ile przekazuje jej na te cele z funduszy gminnych dostateczne środki finansowe.

Art. 17.

(1) Organem uchwalającym i kontrolującym jest w gromadach, liczących do 100 mieszkańców, zebranie gromadzkie, w gromadach zaś większych — wybierana na lat pięć rada gromadzka; organem wykonawczym gromady jest wybierany przez zebranie gromadzkie, względnie radnych gromadzkich, na lat trzy sołtys gromadzki oraz jego zastępcą (podsołtys gromadzki).

(2) Prawo uczestnictwa w zebraniu gromadzkim mają wszyscy mieszkańcy gromady, którym w myśl art. 3 służy

prawo bezpośredniego wybierania do organów ustrojowych związków samorządowych.

(3) Członkami rady gromadzkiej są: sołtys gromadzki, jako przewodniczący, podsołtys gromadzki oraz radni gromadzcy, których liczba wynosi w gromadach, liczących:

- a) do 500 mieszkańców — ośmiu;
- b) ponad 500 do 1500 mieszkańców — szesnastu;
- c) ponad 1500 mieszkańców — dwudziestu czterech.

W takiej samej liczbie powołuje się zastępców radnych gromadzkich, a to w celu uzupełnienia liczby radnych w przypadku, gdy mandat radnego ulegnie wygaśnięciu.

(4) Sposób wyboru sołtysa (podsołtysa) gromadzkiego określi regulamin wyborczy, wydany przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

(5) Postanowienia art. 3, 4 ust. (1) i art. 7 mają zastosowanie do radnych gromadzkich i ich zastępców, postanowienia zaś art. 7 — do sołtysa (podsołtysa) gromadzkiego.

(6) Wydział powiatowy może po wysłuchaniu opinii zebrania gromadzkiego i rady gminnej skasować zebranie gromadzkie i powołać w jego miejsce radę gromadzką. Do gromady takiej mają wówczas zastosowanie przepisy, dotyczące gromad, liczących ponad 100 mieszkańców.

Art. 18.

(1) Do zakresu działania rady gromadzkiej (zebrania gromadzkiego) należy podejmowanie uchwał w sprawach, wymienionych w art. 16, oraz wykonywanie kontroli nad sołtysiem (podsołtysiem) w zakresie czynności wykonawczych gromad (ust. 3 lit. a—d).

(2) Upoważnia się Ministra Spraw Wewnętrznych do wydania przepisów, normujących bliżej zakres działania oraz zasady i tryb działalności zebrania i rad gromadzkich tudzież określających warunki ważności podejmowanych przez nie uchwał.

- (3) Do zakresu działania sołtysa gromadzkiego należy:
 - a) zarządzanie majątkiem i dobrem gromadzkim;
 - b) załatwianie bieżących czynności gromady;
 - c) reprezentowanie gromady nazewnątrz;
 - d) przygotowywanie wniosków oraz wykonywanie uchwał rady gromadzkiej (zebrania gromadzkiego).

(4) Sołtys gromadzki jest ponadto organem pomocniczym zarządu gminnego na obszarze sołectwa, stanowiącego obszar gromady, jest podległy służbowo w tym zakresie wójtowi i wykonywa jego polecenia w sprawach, o których mowa w art. 12 ust. (3).

(5) Sołtys gromadzki otrzymuje wynagrodzenie z funduszu gromady. W przypadku, gdy gromada nie posiada dostatecznych środków finansowych, obowiązek wynagrodzenia, bądź odpowiedniego uzupełnienia wynagrodzenia sołtysa ciąży na właściwej terytorjalnie gminie. Normy wynagrodzenia sołtysa gromadzkiego oraz bliższe w tym zakresie postanowienia określi rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych, wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 19.

(1) Wydatki, związane z wykonywaniem swych zadań, pokrywa gromada z dochodów majątku i dobra gromadzkiego oraz z opłat za korzystanie z zakładów i urządzeń gromadzkich.

(2) Przeniesienie dochodów i opłat, o których mowa w ust. (1), na cele, nie objęte art. 16, może nastąpić jedynie na mocy uchwały rady gromadzkiej (zebrania gromadzkiego), zatwierdzonej przez władzę nadzorczą po zasięgnięciu opinii rady gminnej.

(3) W razie braku lub niewystarczalności dochodów i opłat, określonych w ust. (1), dla wykonania zadań, o których mowa w art. 16 ust. (2) może rada gminna na wniosek rady gromadzkiej (zebrania gromadzkiego) pociągnąć do osobistych świadczeń w naturze na określone cele publiczne gromady zarówno jej mieszkańców, jak i inne osoby, podlegające na obszarze gromady opodatkowaniu na rzecz gminy wiejskiej.

(4) Rada gminna może ponadto z własnej inicjatywy lub na wniosek rady gromadzkiej (zebrania gromadzkiego) odstąpić gromadzie na poszczególne jej cele publiczne część swych dochodów, albo w granicach niewykorzystanych źródeł finansowych gminy pociągnąć do uiszczania określonych danin publicznych na korzyść gromady wszystkie osoby, które na obszarze gromady podlegają tym daninom na rzecz gminy z mocy obowiązujących przepisów.

(5) Uchwała zebrania gromadzkiego w sprawach, o których mowa w ust. (3) i (4), wymaga większości głosów ogólnej liczby osób, uprawnionych do uczestnictwa w zebraniu, uchwa-

ła zaś rady gromadzkiej — większości dwóch trzecich głosów ustawowego jej składu. Uchwała rady gminnej w powyższych sprawach podlega zatwierdzeniu władzy nadzorczej.

(6) Przeciw odrzuceniu przez radę gminną wniosku rady gromadzkiej (zebrania gromadzkiego) w sprawach, o których mowa w ust. (3) i (4), służy radzie gromadzkiej (zebraniu gromadzkemu) w ciągu dni trzydziestu po dniu doręczenia soltysowi uchwały rady gminnej prawo odwołania do wydziału powiatowego, który rozstrzyga ostatecznie. Uchwała rady gromadzkiej (zebrania gromadzkiego) o wniesieniu odwołania wymaga zwykłej większości głosów.

(7) Upoważnia się Ministra Spraw Wewnętrznych do wydania w drodze rozporządzenia w porozumieniu z Ministrem Skarbu bliższych przepisów w sprawach, o których mowa w ust. (3) i (4), oraz ustalających wyłączenia od obowiązku ponoszenia świadczeń w naturze (ust. 3).

(8) Minister Spraw Wewnętrznych władny jest w porozumieniu z Ministrem Skarbu w trybie przewidzianym w ust. (7), unormować zasady gospodarki finansowej gromad, które ze względu na posiadany majątek, zakłady i urządzenia gromadzkie wymagają planowej gospodarki.

Art. 20.

(1) Nadzór nad działalnością gromad wykonywa ta władza, która sprawuje nadzór nad działalnością gminy wiejskiej.

(2) Decyzje w sprawach wyborów do organów gromady wydaje właściwy starosta powiatowy po wysłuchaniu opinii wydziału powiatowego; postanowienia art. 48 mają odpowiednie zastosowanie.

(3) Wybór soltysa i podsołtysa w gromadach podlega zatwierdzeniu starosty powiatowego, który przed wydaniem decyzji zasięga opinii wydziału powiatowego. W sprawach tych mają odpowiednie zastosowanie przepisy, dotyczące zatwierdzania niezawodowych wójtów i podwójców (art. 34 ust. 1, 4 i 5).

(4) Uchwały zebrania i rady gromadzkiej w sprawie zbycia, zamiany, obciążenia i oddania w długoletnią dzierżawę nieruchomości, likwidacji dobra gromadzkiego, uczynienia i przyjęcia darowizny oraz zaciągnięcia zobowiązania ponad kwotę 500 zł. nabierają mocy prawnej po zatwierdzeniu ich przez władzę nadzorczą, która przed powzięciem decyzji powinna zasięgnąć opinii właściwej rady gminnej.

(5) Władzy nadzorczej służy prawo uchylenia każdej uchwały, naruszającej obowiązujące przepisy lub sprzecznej z interesem publicznym. Soltys gromadzki obowiązany jest wstrzymać wykonanie takiej uchwały i przesłać ją bezwzględnie do decyzji władzy nadzorczej.

(6) W razie stwierdzonych przekroczeń i zaniedbań w wykonywaniu obowiązków służbowych starosta powiatowy ma prawo po zasięgnięciu opinii wydziału powiatowego nakładać na soltysów i podsołtysów gromadzkich następujących kar dyscyplinarnych:

- a) nagany;
- b) grzywny do 50 złotych;
- c) złożenia z urzędu.

Przed nałożeniem kary należy dać obwinionemu możliwość zapoznania się z czynionymi mu zarzutami oraz złożenia wyjaśnień. Ukaranemu służy prawo odwołania w ciągu 14 dni za pośrednictwem starosty powiatowego do właściwego wojewody, który orzeka ostatecznie po zasięgnięciu opinii wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej).

(7) Starosta powiatowy może w przypadkach, przewidzianych w art. 54 ust. (1) lit. a) — d) po zasięgnięciu opinii wydziału powiatowego, rozwiązać radę gromadzką; wybory do nowej rady gromadzkiej muszą być zarządzane w przeciągu trzech miesięcy.

(8) W razie złożenia z urzędu soltysa (podsołtysa) lub wygaśnięcia z innych powodów jego mandatu starosta powiatowy ustanawia komisarycznego soltysa (podsołtysa) na czas, dopóki nowoobрани soltys (podsołtys) nie obejmie czynności służbowych.

Art. 21.

(1) Zniesienie gromady, która nie posiada majątku nieruchomości bądź dobra gromadzkiego, może nastąpić w drodze rozporządzenia wojewody, wydanego przy współudziale z głosem stanowczym wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej), po wysłuchaniu opinii zainteresowanych związków samorządowych i organu uchwalającego gromady. Wszelkie niezręczności i zobowiązania gromady po jej zniesieniu przechodzą na właściwą terytorjalnie gminę.

(2) Zniesienie gromady, posiadającej własność nieruchomości lub dobro gromadzkie, może nastąpić w drodze rozporządzenia wojewody, wydanego przy współudziale z głosem stanowczym wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) w trybie, o którym mowa w ust. (1), tylko w przypadku, gdy wniosek o zniesienie zgłosi gromada w drodze uchwały rady gromadzkiej (zebrania gromadzkiego), powziętej większością głosów, przewidzianą w art. 19 ust. (5). Własność majątku nieruchomego gromady o przeznaczeniu publicznym przechodzi po zniesieniu gromady na właściwą terytorjalnie gminę.

(3) Sposób likwidacji stosunków majątkowych oraz wierzytelności i zobowiązań gromady w przypadku zniesienia jej w myśl ust. (1) lub (2) określa wojewoda przy współudziale z głosem stanowczym wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej). Prawa osób trzecich nie mogą być w żadnym razie naruszone.

Uzasadnienie szczegółowe.

Art. 15. Realizując ideę silnej gospodarczo gminy wiejskiej, która na obszarze województw południowych i zachodnich obejmuje najczęściej kilka dotychczasowych gmin jednowioskowych, projekt ustawy nie może nie liczyć się z tem, że gmina jednowioskowa jest posiadaczem pewnego majątku, którego odebranie i oddanie nowemu tworowi t. j. gminie zbiorowej mogłoby wywołać zbyt silną reakcję ze strony żyjącej przez długie lata z gminą jednowioskową miejscowej ludności, że poza tem wiele spraw publicznych choć drobnych i czysto lokalnych ma duże znaczenie dla potrzeb mieszkańców dotychczasowych gmin jednostkowych i wymaga załatwienia sposobem najczęściej gospodarczym, siłami miejscowymi. Dla zarządu więc mieniem publicznym, które projekt pozostawia dotychczasowej gminie jednowioskowej, konieczne jest zachowanie jej osobowości prawnej. W tym więc celu oraz dla spełnienia funkcji publicznych, wynikających z potrzeb wybitnie lokalnych, projekt zachowuje gminę jednowioskową w postaci gromady.

Gromada nie jest związkiem samorządowym w ścisłym tego słowa znaczeniu, nie ma ona charakteru powszechnego ani korporacji publiczno-prawnej, jest tylko podmiotem posiadanego majątku, oraz ma pewien wprawdzie nieprzymusowy, lecz fakultatywny zakres funkcji publicznych, które zaliczyć należy do funkcji samorządu wioskowego. Tak pojęta gromada w przeciwstawieniu do gminy wiejskiej (art. 8 ust. 3) nie jest czwartym stopniem samorządu terytorjalnego i z tego powodu należy stwierdzić, że ustrój ten będzie zgodny z ust. 1 art. 65 Konstytucji, interpretując go nawet w ten sposób, co jest rzeczą sporną, że Konstytucja, określając trzystopniowość podziału administracyjnego dla celów rządowych, przesądziła również i trzystopniowość ustroju samorządu, a nie stworzyła jedynie jednostronnej zasady, że każda jednostka administracji rządowej musi być jednostką administracji samorządowej i nic ponadto. Według zasad projektu nie każda wieś będzie miała charakter gromady, szereg wsi, które nie mają majątku publicznego, jak również których proste i jednolite stosunki społeczne i gospodarcze nie wysuwają zadań ogólnych względnie, których potrzeby zbiorowe może zaspokoić gmina zbiorowa — będą tylko obwodami gminy, sołectwami, bez osobowości prawnej, a ustanowionemi wyłącznie tylko dla określenia obszaru działania soltysa, jako pomocnika wójta i funkcjonariusza gminnego (art. 12 projektu).

Charakter gromady w powyższym ujęciu jej konstrukcji mieć będą z mocy prawa dotychczasowe gminy jednowioskowe, posiadające majątek nieruchomy, co pozwoli na pozostawienie im jego zarządu, oraz gromady na obszarze b. zaboru rosyjskiego, o ile posiadają majątek nieruchomy, dobro gromadzkie lub inne prawa majątkowe. W tym ostatnim wypadku projekt ma na uwadze potrzebę zapewnienia największej pieczy nad mieniem gromadzkim, które ma charakter publiczny. Ust. (5) art. 15 odbiera charakter stanowy gromadzie na obszarze b. Królestwa Kongresowego, ust. (8) zastrzega jednak, że nie mogą być naruszone prawa rzeczowe, przysługujące osobom, należącym do dawnego stanu właścicielskiego lub całym ich grupom (dawnym członkom gromady) jak np. prawo wspólnego pastwiska, przysługujące dawnej gromadzie, t. j. mieszkańcom wsi, należącym niegdyś do stanu właścicielskiego; praw takich, jak również prawa rozporządzania dobrem gromadzkim tego typu bez zgo-

dy i odszkodowania zainteresowanych gromada obecnie względnie uchwałodawczy jej organ mieć nie będzie. Dla zarządu tych spraw i regulowania spraw majątkowych — utrzymanie będzie zebranie osób uprawnionych (art. 62). Ust. (3) art. 15 przewiduje możliwość nadania ustroju gromadzkiego każdemu osiedlu lub kilku łącznie, o ile wymagać tego będzie interes ogółu mieszkańców. Postanowienie to ma na celu możliwość stworzenia ram organizacyjnych dla zdrowych ogólnych poczynań ogółu obywateli danego osiedla, gdy z ich strony podjęta zostanie inicjatywa zaspokojenia własnymi środkami miejscowych potrzeb publicznych, wynikających z sąsiedzkiego współżycia, jak zabrukowanie ulicy, wybudowanie studni artezyjskiej, domu ludowego i t. p. gdy potrzeb tych gmina zbiorowa o oddalonej od danego osiedla siedzibie zaspokoić nie będzie w możliwości.

Lcząc się potrzebami życiowymi i opierając się na obserwacji wielu wypadków, notowanych w praktyce, kiedy ludność samorządnie nakłada na siebie świadczenia w postaci składek dobrowolnych, szarwarku w naturze i t. p. dla podjęcia wspólnych lokalnych zadań publicznych, projekt ustawy tworzy dla takich sytuacji ramy organizacyjne, które rozwój osiedli mogą przyspieszyć, a samorządnej gospodarce publicznej ludności nadać bieg prawidłowy, oparty na legalnych podstawach.

Art. 17 przewiduje organa gromady. Art. 18 określa ich funkcje. Gromady małe, powstałe ewentualnie z niektórych dotychczasowych karłowatych gmin jednowioskowych (na obszarze województw południowych), liczących niekiedy poniżej 100 mieszkańców, są pod względem obszaru i zakresu wspólnych interesów publicznych obywateli tak niewielkie, że z reguły zbyteczną, a w niektórych drobnych gromadach nawet niemożliwą rzeczą byłoby tworzyć dla nich stały organ uchwałodawczy.

Uderzać może w projekcie różnica w sposobie powoływania sołtysa w osiedlach, stanowiących gromady (art. 17 ust. 1) z jednej, a sołectwach będących tylko obwodami administracyjnymi gminy, nie stanowiących obszaru gromady (art. 12 ust. 4) z drugiej strony. Różnica ta uzasadnia się tem, że sołtys gromadzki poza czynnościami, poruczonemi mu w zakresie administracji gmin i rządowej, jest przedstawicielem gromady i sprawuje zarząd jej majątku (art. 18 ust. 3), sołtys więc gromadzki musi cieszyć się zaufaniem ogółu mieszkańców gromady.

W sołectwie, nie stanowiącym obszaru gromady, sołtys jest tylko organem zarządu gminy i pomocnikiem wójta, musi więc zarząd gminy mieć wpływ na dobór kandydatów.

Dotychczasowy system wyborów sołtysa bezpośrednio przez ogół ludności (na obszarach b. zaboru rosyjskiego) nie znajduje należytego uzasadnienia w osiedlach, które nie stanowią gromady i nie posiadają większego kompleksu lokalnych interesów ogólnych, które wymagałyby dla nich stałego zarządu na miejscu. Takie wybory miały dotychczas charakter wiecowy, sprzyjały niekiedy niezdrowym tendencjom wybierania niedołęznego funkcjonariusza i powolnego poborcy podatkowego.

Projekt wprowadzając wybory sołtysa przez radę gminną na wniosek zarządu gminy, chce podkreślić zasadę, że do obsadzenia podległego mu urzędu powołany jest ten czynnik, który za powołaną osobę bierze odpowiedzialność.

Ażeby powołany w powyższy sposób sołtys orientował się należycie w stosunkach obszaru swego działania i był łącznikiem między ludnością tego obszaru, a zarządem gminy — projekt stawia wymóg, że powołanym na sołtysa może być tylko mieszkaniec odnośnego sołectwa (art. 12 ust. 4).

Art. 19 daje gromadom możliwość uzyskania pewnych środków przez obciążenie mieszkańców gromady dobrowolnymi świadczeniami naturalnymi oraz partycypowanie w ogólnych dochodach gminy na lokalne potrzeby publiczne gromady.

Zagadnienie to w dobie kryzysu gospodarczego, który poważnie dotknął teren wsi, straciło wiele na aktualności, należy jednak mieć na uwadze, że ustawa przeznaczona jest na czas dłuższy i nie może liczyć się w stopniu przesadnym z okresem przejściowym. Projekt zagadnienie powyższe stara się rozwiązać w sposób niezmiernie ostrożny, dając pierwszeństwo możliwości wykorzystania pracy fizycznej, tego naturalnego bogactwa

wsi polskiej, które w pewnych okresach roku gospodarczego jest zupełnie niewykorzystane. Wreszcie projekt uzależnia możliwość gromady do wzięcia na siebie świadczeń od zgody absolutnej większości zainteresowanych obywateli albo od wybitnie przeważającej większości ich przedstawicieli, a poza tem od zgody rady gminnej i aprobaty władzy nadzorczej. Z uwagi na to, że gromada jest pozbawiona charakteru publiczno-prawnego, gmina działa w powyższych sprawach, jako podmiot i władza wymiarowa. Projekt, wyposażając gromadę w możliwość uzyskania środków materialnych, pragnął zapewnić tym gromadom, które będą chciały przejawiać pożyteczną inicjatywę, możliwość podjęcia szeregu pożytecznych zadań publicznych, zmierzających do podniesienia kultury i stanu gospodarczego wsi polskiej. Dotychczas na terenie woj. centralnych i wschodnich niektóre gromady pomimo inicjatywy czynniejszych obywateli i nie rzadko dobrej woli większości mieszkańców były pozbawione zupełnie możliwości podjęcia celowej pracy, czem należy w części tłumaczyć zjawisko, że życie publiczne w ogromnej większości gromad na powyższym obszarze prawie zupełnie zamarło.

Art. 20 poświęcony jest sprawie nadzoru nad gromadą. Z uwagi na niski naogół poziom wyrobienia czynników kierujących gromadą — nadzór nad nią obejmuje nie tylko czuwanie nad legalnością jej działania, ale również nad celowością (art. 21 ust. 5).

Postanowienia ust. (6), (7) i (8) art. 20 znajdują uzasadnienie w uwagach ogólnych o przesłankach zasad nadzoru.

Art. 21 poświęcony jest normom dotyczącym likwidacji gromad. Potrzeba likwidacji wobec braku cech publiczno-prawnych, w konstrukcji gromady może być aktualna wskutek np. braku majątku gromadzkiego, wyludnienia wsi, zamarcia w niej życia zbiorowego i t. p. Ust. (2) art. 21 przewiduje wymóg uprzedniej inicjatywy gromady i chwały jej organu uchwałodawczego, powziętej kwalifikowaną większością, przed wydaniem decyzji o likwidacji gromady, która posiada własny majątek. Wymóg ten uzasadniony jest okolicznością, że na stworzenie majątku tego składa się najczęściej zbiorowy wysiłek ogółu mieszkańców gromady, głos ich więc powinien mieć większą wagę, niż w wypadku, o którym mowa w ust. (1) art. 21.

ROZDZIAŁ 4.

M i a s t a.

Art. 22.

Upoważnia się Radę Ministrów do znoszenia miast, liczących mniej niż 3000 mieszkańców, i tworzenia z tych miast — gmin wiejskich lub gromad, a to w drodze rozporządzenia po wysłuchaniu opinii rady miejskiej miasta zainteresowanego. Zniesienie miasta, liczącego co najmniej 3000 mieszkańców, może nastąpić tylko w drodze ustawy.

Art. 23.

(1) Liczba radnych miejskich wynosi w miastach:

- a) do 5.000 mieszkańców — dwunastu;
- b) ponad 5.000 do 15.000 mieszkańców — szesnastu;
- c) ponad 15.000 do 24.000 mieszkańców — dwudziestu czterech;
- d) ponad 24.000 do 60.000 mieszkańców — trzydziestu dwóch;
- e) ponad 60.000 do 120.000 mieszkańców — czterdziestu;
- f) ponad 120.000 do 180.000 mieszkańców — czterdziestu ośmiu;
- g) ponad 180.000 do 250 tys. mieszkańców — pięćdziesięciu sześciu, oraz
- h) ponad 250.000 mieszkańców — sześćdziesięciu czterech.

(2) W mieście Łodzi w skład rady miejskiej wchodzi siedemdziesięciu dwóch, a w mieście stoł. Warszawie — dziewięćdziesięciu sześciu radnych.

(3) Dla uzupełnienia składu rady w razie, gdy mandat radnego ulegnie wygaśnięciu lub zawieszeniu, wybierani są zastępcy radnych w liczbie, wynoszącej ustawową liczbę radnych.

Art. 24.

(1) Wybory do rad miejskich są powszechne, równe, tajne, bezpośrednie i oparte na zasadach ograniczonego głosowania imiennego (ust. 3).

(2) Miasto, liczące do 5.000 mieszkańców, stanowi jeden okręg wyborczy. Obszar miast, liczących ponad 5.000 mieszkańców, właściwa rządowa władza administracji ogólnej podzieli na odpowiednią ilość okręgów wyborczych i ustali dla każdego okręgu w zależności od liczby jego mieszkańców ilość przypadających nań mandatów radnych. Okręg wyborczy powinien być w miarę potrzeby podzielony na obwody głosowania.

(3) Wyborca ma prawo zamieścić na karcie wyborczej nazwiska kandydatów na radnych w ilości, odpowiadającej nie więcej, niż połowie ustawowej ich liczby, jaka przypada na dany okręg wyborczy.

(4) Za wybranych do rady miejskiej uznaje się tych kandydatów, którzy w kolejnym porządku otrzymali w danym okręgu wyborczym największą ilość głosów. W razie równości głosów rozstrzyga los.

(5) Postanowienia ust. (3) i (4) dotyczą również wyboru zastępców radnych.

(6) O ile w wyniku wyborów w danym okręgu wyborczym pozostaje jeszcze pewna ilość mandatów nieosadzonych, następują wybory uzupełniające według zasad zawartych w ust. (3) — (5).

(7) Regulamin wyborczy wyda Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 25.

(1) O ile w ciągu kadencji liczba radnych miejskich zmniejszy się do liczby 80% ogółu ustawowego składu rady, a lista zastępców jest wyczerpana, władza właściwa może zarządzić wybory uzupełniające. Władza obowiązana jest to uczynić, o ile nie zostanie zastosowane postanowienie art. 54 ust. (2), w razie gdy liczba radnych zmniejszy się do 70% ogółu ustawowego składu rady.

(2) Władzami właściwymi w przypadkach, o których mowa w ust. (1), są: starosta powiatowy w stosunku do miast niewydziałonych z powiatowych związków samorządowych, wojewoda w stosunku do miast wydzielonych i Minister Spraw Wewnętrznych w stosunku do miasta stoł. Warszawy. Starostowie powiatowi i wojewodowie przed wydaniem zarządzenia obowiązani są zasięgnąć opinii właściwego wydziału powiatowego względnie wojewódzkiego (izby wojewódzkiej).

Art. 26.

(1) W miastach: Krakowie, Lwowie, Łodzi, Poznaniu, Warszawie i Wilnie na posiedzeniach rady miejskiej przewodniczący prezes (zastępca), wybrany przez radę z grona radnych miejskich. Na pierwszym organizacyjnym posiedzeniu rady miejskiej przewodniczy prezydent miasta (wiceprezydent).

(2) Prezesa rady miejskiej i jego zastępcę w miastach, wymienionych w ust. (1), wybiera rada miejska na jeden rok zwykłą większością ustawowej liczby radnych. Do wyboru mają zastosowanie przepisy dotyczące wyboru prezydenta miasta (art. 28 ust. 3).

(3) Na posiedzeniach rady miejskiej we wszystkich miastach, nie objętych ust. (1), przewodniczy burmistrz (wiceburmistrz), bądź prezydent miasta (wiceprezydent).

(4) Znosi się instytucję odrębnych prezydów rad miejskich. Protokółowanie przebiegu obrad i inne związane z działalnością rady miejskiej czynności biurowe należą do biura zarządu miejskiego.

(5) Burmistrz lub prezydent miasta, przewodnicząc w radzie miejskiej, bierze udział w głosowaniu. W razie równości głosów wniosek upada.

(6) W przypadkach, gdy chodzi o wybory członków zarządu miejskiego i komisji rewizyjnej, jak również gdy rada miejska rozpatruje sprawozdania i wnioski komisji rewizyjnej, lub podejmuje w zakresie tym uchwały, przewodnictwo w kolegium wyborczym, względnie na posiedzeniu rady miejskiej w miastach, o których mowa w ust. (3), sprawuje jeden z radnych, powołany w tym celu przez ich ogół.

Art. 27.

Rada miejska może wykluczyć radnego ze swego grona za czyn hańbiący większością dwóch trzecich głosów w obecności więcej niż połowy ustawowego składu.

Art. 28.

(1) Członkami zarządu miejskiego oprócz ławników miejskich są: w mieście stoł. Warszawie, prezydent miasta i trzech wiceprezydenci, w Krakowie, Lwowie, Łodzi, Poznaniu i Wilnie — prezydent miasta i dwaj wiceprezydenci, w innych mia-

stach wydzielonych z powiatowych związków samorządowych — prezydent miasta i wiceprezydent, a w pozostałych miastach — burmistrz i wiceburmistrz.

(2) Liczbę ławników na wniosek burmistrza (prezydenta miasta) określa rada miejska. Liczba ta nie może być mniejszą od łącznej liczby pozostałych członków zarządu miejskiego (prezydenta miasta i wiceprezydenta, bądź wiceprezydentów, albo burmistrza i wiceburmistrza) i przekraczać 10% ustawowej liczby radnych. Wypadające przy tem obliczeniu ułamki zaokrągla się w górę do 1. Postanowienia niniejszego ustępu nie dotyczą gmin miejskich, o których mowa w art. 39. Uchwała rady miejskiej, określająca liczbę ławników, nie może być zmieniona w ciągu całej jej kadencji.

(3) Prezydenta miasta i wiceprezydenta (wiceprezydentów), bądź burmistrza i wiceburmistrza wybierają radni zwykłą większością głosów ustawowej liczby radnych. Na tych samych zasadach wybierani są ławnicy zawodowi.

(4) Ławników niezawodowych wybierają radni względna większością głosów przy obecności co najmniej połowy ustawowej liczby radnych. O ile liczba ławników niezawodowych przekracza dwóch, wybierani są oni w głosowaniu stosunkowym.

(5) Sposób dokonywania wyborów członków zarządu miejskiego, o których mowa w ust. (3) i (4), określa regulamin wyborczy, wydany przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

Uzasadnienie szczegółowe.

Art. 22 służy potrzebie likwidacji miast małych, finansowo i gospodarczo słabych i niesamowystarczalnych, do czego przy obecnym stanie prawnym w niekażych dzielnicach Państwa potrzebna jest droga ustawodawcza.

Art. 23 projektu ma na celu ujednostajnienie składu rad miejskich i zarządów miast na całym obszarze Państwa, zależnie od liczebności miasta.

Art. 24 reguluje jednolicie na całym obszarze Państwa zagadnienie ordynacji wyborczej do rad miejskich, która opiera się na tych samych zasadach, co ordynacja do rad gromadzkich, wyżej uzasadniona. Podział większych miast na okręgi wyborcze jest nie tylko uzasadniony względami techniki wyborczej, ale również ma na celu uwzględnienie w miarę możliwości na obszarze miasta pewnego zróżniczkowania ludności pod względem społecznym lub gospodarczym przez odpowiedni podział obszaru na strefy zainteresowania lokalnego, czy też gospodarczego objętych niemi grup ludności; np. podział taki pozwoli na uwzględnienie interesów przedmieść w dużych miastach.

Art. 25 zawiera normy regulujące sprawę wyborów uzupełniających do rady miejskiej, kładąc kres najsporniejszym rozbieżnościom ustawodawstwa różnych dzielnic Państwa w tym względzie. Wskazane jest pozostawienie władzom rządowym, powołanym do zarządzania wyborów w ogóle, wolnej ręki w wyborze jednej z dwóch alternatyw: albo zarządzania wyborów uzupełniających, albo rozwiązania zdekompletowanej rady, gdyż w praktyce zespół zdekompletowanych radnych niekiedy zupełnie nie odpowiada np. układowi grup społeczno-gospodarczych ludności, jej dążeniom i nastrojom, wybory więc uzupełniające nie pozwoliłyby w takich wypadkach na pożądaną całkowitą przywrócenie równowagi pomiędzy radą, jako reprezentacją ludności, a ogółem wyborców, zachwianą wskutek ubytku z kompletu rady większej liczby jej członków.

Art. 26 zrywa z wieloletnią i nieuzasadnioną względami rzeczowymi tradycją odrębnych prezesów prezydów rad miejskich (na obszarze województw centralnych i zachodnich). Wychodząc z ogólnych założeń, oświetlonych na wstępie, projekt odbiera radzie miejskiej znaczenie reprezentacji potrzeb i poglądów politycznych. Samorząd powołany jest do zaspokajania miejscowych potrzeb publicznych, do obsłużenia obywateli, do skłusowska zasada podziału władz nie da się tutaj utrzymać. Nic zatem nie stoi na przeszkodzie, ażeby przelożony zarządu miasta, cieszący się zaufaniem rady, spełniał równocześnie funkcje jej przewodniczącego. Usunie to tarcie między organami, powstałe stąd, że przewodniczący rady i przelożony zarządu stoją niekiedy przeciwko sobie, że w kierowaniu pracą rady miejskiej przewodniczący niezawsze uwzględnia faktyczne interesy z:

rzędu, będąc zależnym od grup radzieckich, które daly mu mandat, schlebia im niekiedy ze szkodą dla interesów miasta. Połączenie przewodnictwa zarządu miasta i rady miejskiej leży więc w interesie harmonijnego zbliżenia do siebie jego organów. Powołanie przewodniczącego ad hoc z pośród radnych w wypadkach, o których mowa w art. 26 ust. (6) jest zrozumiałe i uzasadnienia nie wymaga.

Utrzymanie względnie wprowadzenie pomimo powyższych przesłanek instytucji odrębnego prezesa rady miejskiej w kilku miastach największych tłumaczy się potrzebą odciążenia prezydentów tych miast, kierujących rozległą i skomplikowaną gospodarką miejską, od czynności związanych z kierowaniem obradami rady, potrzebą oszczędzania im czasu, którego strata mogłaby w pewnym stopniu odbić się na ich pracach w zarządzie miasta.

Art. 27 jest zgeneralizowaniem na całym obszarze Państwa pożytecznej instytucji, jaką przewiduje art. 28 dekretu Naczelnika Państwa z dnia 4 lutego 1919 r. o samorządzie miejskim obowiązującego na obszarze b. Królestwa Kongresowego.

Zasada ta jest w pewnym związku z zadaniami rady miejskiej, jaka wynika a contrario z art. 54 ust. (1) lit. d) projektu i jest środkiem przy pomocy którego rada miejska będzie w możności pozbyć się sama członków, których zachowanie nieetyczne, hańbiące obniża powagę członka organu publicznego.

Art. 28 ustala skład i sposób powołania członków

rzędu miasta. Ustęp (2), określając minimum składu zarządu ma na uwadze umożliwienie w niektórych miastach redukcji zbyt liczby ławników, która jest uzasadniona przy tendencji projektu do podkreślenia zasady jednoosobowości i odpowiedzialności przełożonego gminy (art. 30). To też wyposażenie go w prawo inicjatywy co do liczby ławników nie wymaga bliższego uzasadnienia.

Ustęp (2) zapewnia jednak składowi zarządu quorum najmniejsze (3 osoby), które będzie zapewnione nawet w razie przeszkody do prac w kolegium po stronie jednego z ławników przy minimalnej ich liczbie. Art. 28 ust. (3) przekreśla zasadę proporcjonalnych wyborów, o ile chodzi o ławników zawodowych, gdyż o powołaniu ich nie może decydować wola jednego lub połączonych ugrupowań radzieckich, ale odpowiednie kwalifikacje zawodowe kandydata i wola całej rady miejskiej. Ograniczenie liczby ławników, inicjatywa w tym względzie przełożonego gminy i wybory zawodowych członków absolutną większością ustawowej liczby radnych — stanowią harmonijny spłot zasad, którym przyświeca idea, ażeby magistrat pełnił funkcje zarządu w oparciu o całą radę miejską, a nie poszczególne jej ugrupowania. W ten sposób magistrat straci charakter ekspozytury poszczególnych grup radzieckich o wybitnie politycznych tendencjach; przestanie być domena ich wpływów na poszczególne działy gospodarki miejskiej z oczywistą dla niej szkodą, jak to niestety dotychczas nierzadko obserwować się dało zwłaszcza na obszarze b. Królestwa Kongresowego.

Podatek drogowy, uiszczany w naturze

Obecny kryzys gospodarczy stworzył dla samorządu terytorjalnego bardzo ciężkie warunki pracy. Katastrofalna sytuacja w rolnictwie spowodowała zmniejszenie wpływów podatkowych i redukcję zamierzeń budżetowych do minimum. Zaległości podatkowe wzrastają, a między niemi znajduje się znaczna część nieściągalnych. Trudno nalegać na płatnika i egzekwować go, kiedy w dn. 21 stycznia r. b. na rynku w Wołkowysku sprzedawano wieprze tuczone po 50 gr. za 1 kg. żywej wagi!

Najgorzej taki stan rzeczy wpłynął na zadania drogowe, a zwłaszcza inwestycyjne, gdzie ma największe zastosowanie płatna robocizna fachowa. Te roboty musiały być wstrzymane i narażone na częściowe zniszczenie, a przy ostatecznym wykończeniu będą droższe od normalnie wykonanych.

Z drugiej strony nieopłacony podatek bieżącego okresu budżetowego, zwiększając zaległości, dla słabego płatnika stwarzałby groźną sytuację.

W takich warunkach należałoby odnaleźć pośrednie załatwienie kwestji, które mogłoby chociażby częściowo ulżyć ludności w obecnych ciężkich czasach i zwolnić ją od zaległości bez uruchomienia gotówki, której wieś dziś nie posiada wcale. Jest to zadanie trudne, jednakże musi się znaleźć tam, gdzie jest nadmiar rąk roboczych, a brak środków obiegowych.

Mając na uwadze powyższe momenty, Przew. Wydz. Powiat. w Wołkowysku. Starosta p. A. Kaczmarczyk, rozwiązał kwestię opłaty sejmikowego podatku drogowego w okresie budżetowym 1931/32 r. w trybie doraźnym, powołując ludność do odrobienia go w naturze bez stosowania przymusu. Zasada była stosowana i do dostaw takich materiałów budowlanych jak żwir, kamień i budulec (ostatni dla większej własności). W związku z tem na po-

siedzeniu w dn. 27. VI. 31 r. Wydział Powiatowy uchwalił regulamin opłaty podatku drogowego w naturze na terenie pow. wołkowyskiego.

Oto jego istotne przepisy:

- § 1. Cel — znaturalizowanie podatku drogowego w postaci robocizny pieszej i konnej lub dostawy materiałów.
- § 2. Podstawa znaturalizowania — dobra wola na wezwanie Urzędu gminnego bez stosowania przymusu.
- § 3. Powołanie do zamiany gotówkowych opłat na naturalja polega na decyzji Przew. Wydz. Powiat.
- § 4. Odrobienie podatku następuje w porze wolnej od robót w polu.
- § 5. Tryb powołania ludności na roboty: sporządzenie wykazów chętnych do odrobienia podatku.
- § 6. Odnotacja w wykazach charakteru pracy, do której dany płatnik się zobowiązuje.
- § 7. Wezwanie ludzi do roboty przez funkcjonariusza Zarz. drog. Dostawy akordowe.
- § 8. Forma odrobienia podatku — dniówka piesza, konna, akord.
- § 9. Wynagrodzenie dzienne za aprobatą Przewodn. Wydz. Pow. (furmanek z obsługą kobiet nie przyjmuje się do roboty).
- § 10. Wynagrodzenie za roboty akordowe, ich kwalifikacja — za aprobatą Przewodn. Wydz. Powiat. na wniosek Powiat. Zarz. drog.
- § 12. Rozrachunek za roboty — wydawanie ustalonych kwitów, zwrot grzbietów do Zarz. drog. Przechowywanie w Rachubie Wydz. Powiat.

- § 13. Podatek ma być odrobiony w całych dniówkach.
- § 14. Doreczanie kwitów przez płatników podatku sołtysom, a przez nich do Urzędów gminnych.
- § 15. Kwitowanie przez Urzędy gminne podatku
- § 16. Tryb postępowania z kwitami w Urzędach gminnych. Odsyłanie ich do Wydz. Powiat.
- § 17. Operaty wykonawcze na zakończone roboty — sporządzenie w Zarz. drog. i kierowanie do Wydz. Powiat. z grzbietami kwitów dla uzgodnienia rachunkowości.

Regulamin powyższy został przez Wydz. Pow. przyjęty na próbę. Życie bowiem może go zmodyfikować.

Dla rozliczeń z płatnikami zostało ustalone 4 kategorie kwitów: na dniówkę pieszą, na dniówkę konną, na roboty akordowe i wreszcie na dostawę kamienia, żwiru i budulca. Kwity różnią się między sobą kolorem.

Wzór kwitu.

WYDZIAŁ POWIATOWY SEJMIKU WOŁKOWYSKIEGO

Oplacenie podatku drogowego w naturze Nr. 1835.

Pan(i) *Jakóbowicz Józef*
 Witś — *Dylewszczyzna*
 gmina — *Piaski*

Wykonał sposobem akordowym: *włożenie ziemi*
furmanką — 5,00 m³ × 0 60 zł.

na ogólną kwotę — 3.00 zł.

Słownie *trzy zł.*

Dnia 23-X-1932 r.

Podpis (—) *technik*

Kwit niniejszy doręcza się sołtysowi gromady jako dowód opłaty podatku drogowego na rzecz Wydz. Powiat. w kwocie na nim wyznaczonej i nie może być odstępowany osobom postronnym

Dr. woj. Wołkowysk — Piaski
 (W. Mostewicz)

Klauzula u dołu została wprowadzona w celu zapobieżenia nieuczciwym manipulacjom z kwitami, by uchronić Wydz. Powiat. od potrzeby wykupu gotówkowego tych dokumentów od osób trzecich. Kwitom zostało nadane znaczenie dokumentów rachunkowości. Numeracja ich rozpoczęta od „1” i zakończona bieżącą liczbą na ostatnim egzemplarzu. Kwity podwójne. Dane do nich wpisuje się ołówkiem atramentowym przez kalkę. Pierwszy egzemplarz zaopatrzono w pieczęć Wydz. Powiat. i ten otrzymuje płatnik; na drugim egzemplarzu (grzbiet) kwituje on odbiór.

Drugi egzemplarz służy Zarz. drog. za podstawę do sporządzenia operatu wykonawczego. Po zakończeniu robót i kontroli ruchu kwitów, kwaterusze przechowuje się u Rachmistrza Wydz. Powiat. i wydaje się na roboty za pokwitowaniem technika na wniosek Kierown. Zarządu drog.

Przy stosowaniu kwitów dla robocizny dniówkowej na stronie odwrotnej wpisują się wykonane roboty.

Płatnik podatku, zgłaszając się do roboty, powinien wiedzieć, ile ma zapłacić. Dozorujący ma obowiązek zatrudnić go w takiej skali, żeby koszt robót nie przewyższał sumy podatku, aby uchronić Wydz. Powiat. od dopłaty gotówkowej.

Gdy wysokość podatku przekracza wartość robocizny dziennej i płatnik musi odrabiać go kilka dni — byłoby nieoszczędnym wydawać kwity codzień, więc czyni się to tylko po zakończonej robocie. Dla ułatwienia manipulacji dozorcą prowadzi się ewidencję robocizny na wzór niżej podany:

L. p	Nazwisko i imię	Ogółem transportu w m ³	Po		Ilość m ³	Na		Ogółem	NN kwit- tów	Data	Uwagi
			cenie			kwotę					
			Zł.	gr.		Zł.	gr.				
	Z przeniesienia										
33	Marchaluk Józef	600	1	60	3.25	4	90	—	—	11.IX.31 r.	
34	Siwko Władysław	550	1	50	6.70	10	00	21	50	1697	"
35	Worobiej Aleks.	550	1	50	4.25	6	40	—	—	"	
1	Filipowicz Józef	450	1	30	7.50	9	68	—	—	14.IX.31 r.	
2	Liso - ki Teodor	600	1	60	2.05	3	28	13	10	1274	
3	Vasilko Józef	550	1	50	4.00	6	00	12	05	677	"
4	Sawko Paweł	450	1	30	7.50	9	68	9	68	1698	"

Przytoczona ewidencja robocizny była stosowana przy wykonywaniu robót ziemnych. Do rubryki „ogółem” kwoty były wpisywane po odrobieniu całego podatku i w sąsiedniej rubryce odnotowywało się Nr. kwitu. Po zakończeniu robót podrachowywana rubryka „ogółem” dawała ich koszt. Płatnika do kwitariusza wpisywało się w pierwszy dzień zgłoszenia się do roboty, jak to widać z numeracji kwitów i porównania rubryk „Na kwotę” i „Ogółem”.

Dziś są te roboty już zakończone. Ich przebieg dał materiał do pewnych wniosków.

Otóż należy zaznaczyć, iż powodują one znaczne wydatki na administrację — personel musi być na robocie, a tymczasem robotników albo wcale niema, albo jest ich bardzo mało. Z drugiej strony ludność w masie nie posiada uzdolnień fachowych, nie orientuje się wcale w przebiegu prac i powoduje omyłki, które potrzebują uzupełnień, a to kosztuje. Jednakże tem przerażać się nie należy — czas swoje zrobi i fachowcy zjawiają się.

Okres budżetowy 1931/32 r. był próbą stosowania tego systemu. Roboty były rozpoczęte późno — i trwały do grudnia włącznie. Prowadziło się je w 12 oddzielnych punktach. Obejmowały wyłącznie remont dróg gruntowych. Wywieziono na nasypy drogowe około 23.383 m³ ziemi na kwotę 23.662 zł. 34 gr. Zdawałoby się, iż podany koszt jest nieco wygórowany. W warunkach normalnych 1 m³ wywiezionej ziemi kosztował jednak 70 gr.. Na jednej zaś z robót, gdzie transport sięgał do 1.5 km., cena dochodziła do 1.80 zł. i w ogólnym podliczeniu wpłynęła na podniesienie kosztów.

W robotach ziemnych przyjmowały udział 3 kategorie własności, z których większa wykonywała pewną robotę za podliczoną cenę samodzielnie bez udziału innych płatników.

Przyjąwszy pod uwagę dodatkowe roboty drogowe jak plantowanie nasypów i skarp, kopanie ro-

wów i darnowanie, dostawę kamieni do bruków, i narzędzi do robót — zostało odrobione podatku na kwotę około 30.905 zł. 71 gr.

Większa własność pokryła w części swe zaległe podatki budulcem na odbudowę mostów, którego wycięto 324,04 m³ na ogólną kwotę 5.303,81 zł.

Ogólne odrobienie podatku drogowego wyniosło 36.209 zł. 52 gr. Gdyby nie przeszkodziły mrozy — roboty można byłoby kontynuować i dalej.

Powyższa kwota świadczy, iż zrealizowanie idei dało bardzo dodatni wynik, a efekt praktyczny zapowiada powodzenie na przyszłość.

Manipulacje rozrachunkowe stworzyły trochę kłopotu właśnie z tego powodu, iż z kwitami miało do czynienia dużo jednostek: rachuba Wydz. Pow., Zarząd drogowy, dozorca robót, płatnik, sołtys, Urząd gminy i znowu rachuba.

Jak wyżej zaznaczono — kwitarjusz przechojuje się u rachmistrza W. P. i na wniosek Kierow. Powiat. Zarz. drog. wydaje się dozorcóm robót za pokwitowaniem. Odpowiedzialnym za prawidłowe manipulacje z kwitami jest Kierownik, który częstą kontrolą kwitarjuszy na miejscu robót musi utrzymać rygor, a z drugiej strony ma za zadanie doręczać wydawanie kwitów osobom godnym zaufania.

Płatnik otrzymany kwit doręcza sołtysowi gromady na pokrycie należnych od niego podatków, co się należy — może dopłacić w gotówce, a sołtys za pokwitowanie zdaje je Urzędowi gminnemu. Ten przy sprawozdaniu przesyła kwity rozsegregowane stosownie do gromad do rachuby Wydz. Powiat.

Z chwilą otrzymania od gminy takiego sprawo-

zdania, kwotę w niem wyznaczoną rachuba zapisuje do specjalnego rachunku zaliczek Kierow. Zarz. drog., a w sprawozdaniach miesięcznych do Urzędu Wojewódzkiego wykazuje te kwoty na rachunku wpływów. (Rachunek gotówkowych zaliczek Kier. Z. dr. prowadzi się oddzielnie).

Kiedy robota jest zakończona, do zarządu drog. wpływają grzbiety wydanych kwitów. Sporządza się techniczne sprawozdanie na ich podstawie, do którego załącza się imienny wykaz płatników z podaniem przy każdym nazwisku Nr. wydanego kwitu i ten materiał kieruje się do rachuby Wydz. Powiat., gdzie go się sprawdza przez porównanie ze sprawozdaniami gminy i kwotę wykazaną prawidłowo spisuje się z rachunku zaliczek Kierow. Z. D., a w sprawozdaniach do Województwa figuruje ona w rachunku wydatków. Jednocześnie rachuba spisuje z rachunku wydanych kwitarjuszy te, które do niej wracają przy sprawozdaniu technicznym.

W preliminarzu budżetowym na 1932/33 r. teza odrobienia podatku drogowego w naturze została znacznie rozszerzona. Jednakże w celu zmniejszenia wydatków administracyjnych projektuje się wprowadzić rygor zachowania terminów; w tym celu zostanie sporządzony pewny plan robót, ujęty w daty dla każdej poszczególnej roboty. To da możliwość wykorzystać jedną organizację techniczną na szerszym froncie. Ci płatnicy, którzy w wyznaczonym terminie nie potrafią odrobić podatku, będą zmuszeni zapłacić go w gotówce.

Inż. Ostkiewicz - Rudnicki

Głosy czytelników

Jak zaradzić?

Rok ubiegły pod względem pogorzelowym przedstawiał się fatalnie. Jakim będzie rok bieżący trudno jeszcze przewidzieć, jednak biorąc pod uwagę ciężki stan gospodarczy i częste pożary, pomimo pory zimowej — zapowiada się nie-lepiej.

Zaledwie rozpoczęliśmy rok 1932, a już słyszymy o szeregu masowych pogorzeli we wsiach i miasteczkach i trzeba być przygotowanym, że stan ten będzie daleko gorszy, gdy nadejdzie lato i jesień, z tą tylko różnicą, że w jesieni palą się przeważnie stodoły z całorocznymi zbiorami, gdy obecnie stodoły są puste.

Wprawdzie Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych wypłaca odszkodowanie w wartości rzeczywistej budowli w dniu pożaru, to jednak za spalone zboże, wartość którego najczęściej przewyższa sumę stodoły — nic nie otrzymuje.

A jednak, w danym wypadku, przy dobrych chęciach samorządów wiejskich możnaby zapobiec złemu, wprowadzając dobrowolne ubezpieczenie pól i ruchomości rolnych na całym terenie powiatu lub województwa.

Ubezpieczenie takie niekoniecznie musi obejmować całą wartość pól — można ubezpieczyć je w części.

W tym wypadku istnieją specjalne przepisy i zalecenia Pana Ministra Skarbu z dnia 31. I. 29 r. (Dz. Ust. Nr. 13. poz. 112), wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Rolnictwa, w których mówi się, iż poszczególne Sejmiki powiatowe mogą wprowadzić na swoim terenie dobrowolny przymus ubezpieczeń ruchomości rolnych i tym sposobem zapobiec nędzy, na jaką skazuje pożar poszkodowanych.

Drugim środkiem zapobiegawczym na wypadek pożarów istnieje budownictwo ogniotrwałe, o czym mówiliśmy już na innym miejscu, oraz racjonalna rozbudowa wsi i miasteczek, zgodnie z istniejącymi przepisami przeciwpożarowymi.

Jak wielką szkodę wyrządzamy ludności wiejskiej przez zbyt małe zwracanie uwagi na racjonalną rozbudowę wsi i zabezpieczenie od pożaru mienia rolnika, mówi poniższy wykaz pożarów za rok ubiegły na jednym tylko powiecie Kowelskim.

Spłonęło 689 nieruchomości, w czym spaliło się 389 budynków mieszkalnych i aż 724 budynków gospodarczych, w czym większość stodoł ze zbożem.

Jak należy wnioskować z wyżej przytoczonego przykładu, palą się przeważnie stodoły ze zbiorami, co świadczy o istniejącej jeszcze zemście podpalania wśród naszego ludu.

Ponieważ budowle były ubezpieczone, więc poszkodowani otrzymali odszkodowanie pogorzelowo, lecz za zbiory i ruchomości rolne, których wartość była znacznie większa niż sam szacunek budowli — nic nie otrzymali.

Całoroczne zbiory i naciulany majątek długoletnią pracą spłonął. Otrzymane odszkodowanie wystarczy zaledwie na odbudowę, ale nie będzie co jeść bo spalony dobytek nie był ubezpieczony i z konieczności trzeba się udać na żebranie do najbliższych, którzy jednak niezawsze chętnie pomogą.

A jakby dziś każdy pogorzelec był wdzięczny i błogosławił wraz ze swoją dźwiatwą tych, którzyby byli szczerze zajęli się jego dolą i w porę pomyśleli o ubezpieczeniu pól od ognia.

W danym wypadku mam na myśli delegatów na sejmiki powiatowy.

Składka ogniowa przy ogólnym ubezpieczeniu ruchomości rolnych wynosi zaledwie trzecią część indywidualnego ubezpieczenia i waha się około 0,6% od sumy ubezpieczenia.

Składkę w dodatku tak niską uiściłby każdy i dziś wraz z rodziną nie byłby zepchnięty na dno skrajnej nędzy, głód, niedostatek, choroby a może i śmierć.

J. Dorjan-Doroziński.

Sprawy bieżące

ZEBRANIE RADY ZWIĄZKU POWIATÓW R. P.

W dniu 13 b. m. odbędzie się w Warszawie w sali Polskiego Banku Komunalnego (Pl. Napoleona 7), zebranie Rady Związku Powiatów R. P. z następującym porządkiem dziennym:

1. Otwarcie obrad.
 2. Wybór Prezesa Związku.
 3. Wybory 3 członków Komisji Rewizyjnej na okres 1932/33 r.
 4. Opinia Rady w sprawie projektu ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego.
 5. Sprawozdanie z działalności Zarządu za czas od 20. VI. 31 r. do 12. II. 1932 r.
 6. Sprawozdanie rachunkowe za rok 1930/31.
 7. Wnioski Zarządu,
 - a) w sprawie budżetu na rok 1932/33,
 - b) „ „ Zjazdu Głównego,
 - c) „ „ statutu Związku.
 8. Postulaty Związku w sprawie uzdrowienia gospodarki związków komunalnych.
 9. Wolne wnioski.
- Początek zebrania o godz. 10³⁰ rano.

NOWY PROJEKT NOWELI DO USTAWY O TYMCZASOWYM UREGULOWANIU FINANSÓW KOMUNALNYCH.

W Nrze 48 „Samorządu“ podaliśmy projekt noweli do ustawy o tymcz. ureg. fin. kom., opracowany przez Min. Spraw Wewn., przyczem zazaczyliśmy, iż projekt ten ulec może jeszcze zmianom.

Okazuje się, że Min. Spr. Wewn. poszło bardzo daleko w kierunku zmian powyższego projektu i że właściwie opracowało nowy projekt noweli, który obecnie — w trybie przyspieszonym — uzgadniany jest z zainteresowanymi Ministerstwami i wkrótce ma wpłynąć do Sejmu, tak, że można oczekiwać załatwienia go jeszcze w obecnej sesji sejmowej.

Brak miejsca nie pozwala nam na przytoczenie projektu w dosłownym jego brzmieniu, projekt bowiem jest stosunkowo bardzo obszerny (obejmuje 24 stron pisma maszynowego, w tem 15 stron uzasadnienia); ograniczamy się przeto do streszczenia projektu.

W poprzednim projekcie zmierzano do zmiany 3 artykułów ustawy o tymcz. ureg. fin. kom., mianowicie: art. 13, 16, i 33. Zmiany te objęte zostały również omawianym projektem, jakkolwiek ujęcie ich jest obecnie nieco inne; w szczególności inaczej ujęty został art. 13 (istota rzeczy pozostała jednak niezmienną) oraz art. 33 (granicę zadłużenia krótkoterminowego na zasilenie funduszy kasowych ustala projekt na 20% dochodów zwyczajnych, a nie — jak było w poprzednim projekcie — wydatków zwyczajnych; wprowadza się wymóg zatwierdzenia przez władze nadzorcze dla uchwał w sprawie upoważnienia organów wykonawczych zw. kom. do wystawiania weksli; zatwierdzenie uchwał w sprawie nabywania i pozbywania nieruchomości oddaje się władzom nadzorczym, właściwym według ustawy o tymcz. ureg. fin. kom.).

Pza tem jednak obecny projekt przewiduje nie tylko zmiany szeregu innych artykułów ustawy o tymcz. ureg. fin. kom., ale także zmianę art. 24 ustawy o podatku dochodowym oraz pewną drobną zmianę (będącą konsekwencją zmiany art. 13 ustawy o tymcz. ureg. fin. kom.) w ustawie z dn. 23. III. 1929 r. o uregulowaniu stanu hipot. nieruchomości parcelowanych na obszarze województw południowych (Dz. U. Nr. 27, poz. 276). W związku z tem nowela nosi tytuł: „ustawa o zmianie niektórych przepisów ustaw, dotyczących finansów komunalnych“.

W ustawie o tymcz. ureg. fin. kom. ulegają — według nowego projektu — zmianie (poza wymienione już poprzednio) następujące artykuły:

1. A r t. 1; uzupełnia się go przepisem, że uchwały związków komunalnych o samoistnych podatkach komunalnych podlegają zatwierdzeniu władz nadzorczych zarówno z punktu widzenia legalności, jak i celowości, nadto podwyżkę ponad 100% dodatków komunalnych do pod. gruntowego wymienia się w tym artykule jako wymagającą zatwierdzenia;

2. A r t. 2; zmianie ulega ustęp 2 w tym kierunku, że obciążeniu samoistnym podatkiem komunalnym podlegają tylko grunty państwowe (w obecnym brzmieniu tego ustępu jest mowa także o budynkach), przyczem upoważnia się Min. Spr. Wewn. w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu do określenia bliższych zasad wymiaru i poboru tego podatku;

3. A r t. 4; zmienia się ustęp 5 w kierunku przekształcenia samoistnego podatku miejskiego od placów niezabudowanych na dodatek (do 100%) do takiegoż podatku państwowego;

4. A r t. 10; z opłaty komunalnej od spirytusu (1 zł. od 1 l. 100° spirytusu) ma być potrącanie 3,6% na rzecz związków komunalnych województwa śląskiego; zasady rozdziału sum, otrzymywanych na podstawie art. 10 (po potrąceniu części, należnych samorządowi wojew. i związkowi kom. wojew. śląskiego), zmienia się w ten sposób, że 30% przeznaczają się na rzecz komunalnego funduszu pożyczkowo-zapomogowego, 50% — na rzecz miast, a 20% — na rzecz powiatowych związków komunalnych, przyczem znosi się obowiązek pow. zw. kom. odstępowania $\frac{1}{3}$ (w wojew. połudn. $\frac{2}{3}$) otrzymanych przez nie sum gminom wiejskim;

5) A r t. 15; określa się stawki podatków od aktów notarialnych o stawkach niestałych (maximum 50% każdorazem obowiązujących opłat państwowych) oraz wprowadza się wymóg zatwierdzenia uchwał przez władzę nadzorczą;

6. A r t. 18; ustępy 3 i 4 określa się, a w ich miejsce wchodzi przepis następujący: „Maksymalne stawki podatku od publicznych zabaw, rozrywek i widowisk dla poszczególnych grup miast pod względem ich wielkości oraz dla gmin wiejskich, jak również zasady wymiaru tego podatku określi Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu“;

7. A r t. 25; był on już w większej części nieaktualny wobec postanowień ustawy o monopolu spi-

rytusowym, część, która jeszcze obowiązywała, wchodzi do art. 10, wobec czego cały artykuł znosi się;

8. Art. 27; do pobierania opłat administracyjnych uprawnia się także wójtostwa w województwach: pomorskiem i poznańskim (oczywiście do czasu ich zniesienia, zamierzonego w projekcie małej ustawy samorządowej);

9. Art. 31; dopłaty w tym artykule przewidziane są na budowę i utrzymanie zakładów i urzędów dobra publicznego; w praktyce rozciągano postanowienia tego artykułu także na przedsiębiorstwa o charakterze zakładów użyteczności publicznej; projekt ten stan rzeczy legalizuje, wymieniając wyraźnie przedsiębiorstwa o charakterze zakładów użyteczności publicznej — obok zakładów i urzędów dobra publicznego;

10. Art. 35; dotacje dla wojewódzkich związków komunalnych: poznańskiego i pomorskiego określa się w sumach stałych (dla poznańskiego — 1.400.000 zł., dla pomorskiego — 650.000 zł.) i rozdziela się ich płatność na 12 równych rat miesięcznych;

11. Art. 36; Ministerstwo Spraw Wewn. ma być — według projektowanej w tym artykule zmiany — bezpośrednią władzą nadzorczą tylko w stosunku do m. st. Warszawy i m. Gdyni oraz w stosunku do wojewódzkich związków komunalnych;

12. Art. 43; zmiany w tym artykule polegają na jaśniejszym ujęciu ustępów 2, 3 i 4, nadto wprowadza się przepis, iż wymiaru i poboru dodatków komunalnych do państwowego podatku dochodowego od uposażeń służbowych, emerytur i wynagrodzeń za najemną pracę (w województwach poznańskim i pomorskiem) dokonują te organa urzędowe, do których należy wymiar i pobór podatku państwowego;

13. Art. 58; termin dwutygodniowy, w którym dokonywany być powinien rozdział komunalnych dodatków do państwowych podatków od spożycia, zużycia względnie produkcji, zmienia się na termin miesięczny;

14. Art. 59; do artykułu tego dodać projektowaną nowelą 5 ustępów; pierwszy z nich jest dopełnieniem przepisów znowelizowanego art. 13 i reguluje sprawę poboru komunalnego podatku alienacyjnego; drugi zmierza do zapewnienia daninom komunalnym, zarówno bieżącym jak i zaległym z ostatnich dwóch lat podatkowych, prawa pierwszeństwa zastawnego przed wszelkimi innymi wierzytelnościami — narówni z daninami państwowymi; następną trzynaście ustępów traktują o przedawnieniu w zakresie samoistnych danin komunalnych, w szczególności: a) prawo do wymiaru samoistnej daniny komunalnej w wypadku karalnego uchwały się płatnika od tej daniny przysługuje — według projektu — w ciągu lat pięciu, poczynając od roku następującego po tym roku, w którym nastąpiło karalne uchwały się od daniny, przyczem obowiązek zapłaty takiej daniny przechodzi również na dziedziców z tem, iż odpowiadać oni za daninę tylko do wysokości swej części spadkowej, a termin przedawnienia skraca się dla nich do lat trzech. b) prawo do wymiaru samoistnej daniny komunalnej w wypadku nominacji płatnika — bez jego winy — przysługuje tej daniny przedawnia się w ciągu roku, następującego po tym roku

w którym wymiar miał być dokonany, przyczem obowiązek zapłaty takiej daniny przechodzi również na dziedziców, jednak tylko do wysokości ich części spadkowej, c) wymierzone już samoistne daniny komunalne, których zapłata zalega, przysługują się po trzech latach, licząc od dnia, w którym przypadał termin ich płatności, przyczem przedawnienie przerywa się przez doręczenie zobowiązanemu wezwania do zapłaty, przez odroczenie zapłaty lub przez zarządzenie przymusowego ściągnięcia; obowiązek zapłaty przechodzi również na dziedziców do wysokości ich części spadkowej;

15) Art. 72; dla usunięcia wątpliwości, czy gminy wiejskie, którym przyznano uprawnienia finansowe gmin miejskich, mają prawo pobierać podatek od lokali *), projektowana nowela wprowadza następujący dodatkowy ustęp do tego artykułu: „Gminy wiejskie o charakterze miejskim mają prawo pobierać na swoją rzecz podatek od lokali na podstawie ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 94, poz. 550) do takiej wysokości, w jakiej podatek ten — w myśl wymienionej ustawy — przypada gminom miejskim“.

Zmiana art. 24 ustawy o państwowym podatku dochodowym ma na celu rozciągnięcie komunalnego dodatku do państwowego podatku dochodowego również na cieszyńską część województwa śląskiego.

Wreszcie projekt niniejszy — podobnie, jak poprzedni — zawiera dla Ministra Spraw Wewn. (w porozumieniu z Ministrem Skarbu) upoważnienie do ogłoszenia w Dz. Ustaw jednolitego tekstu ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych.

Projektowana nowela miałaby wejść w życie z dniem 1 kwietnia b. r.

PROJEKT ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO DO USTAWY O PODATKU OD ENERGII ELEKTRYCZNEJ.

W dniu 30 stycznia b. r. odbyła się w Ministerstwie Skarbu konferencja międzyministerjalna celem uzgodnienia projektu rozporządzenia wykonawczego do ustawy z dn. 17. XII. 1931 r. o państwowym podatku od energii elektrycznej (Dz. U. R. P. Nr. 112, poz. 880).

Jak wiadomo, ustawa powyższa zniosła, poczynając od dn. 1. I. 1932 r. samoistny podatek miejski od oświetlenia elektrycznego i gazowego w lokalach z wyszynkiem alkoholu oraz w lokalach rozrywek, zabaw i widowisk (pobierany na podstawie ustępu 3 art. 12 ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych), natomiast upoważniła większe miasta do uchwalania na rzecz swoją dodatku do państwowego podatku od energii elektrycznej, nie mogącego przekraczać 25% tego podatku.

W związku z powyższym pozostaje następujący przepis projektu rozporządzenia wykonawczego:

„Uchwały stanowiących organów samorządowych o wprowadzeniu na rzecz gmin miejskich dodatku komunalnego do państwowego podatku od

*) Ob. obszerny wywód na ten temat w książce p. t.: „Skarbowość Samorządu Terytorjalnego w Polsce“ M. Porowskiego i tow., zamieszczony przy art. 7 ustawy o tymcz. ureg. fin. komunalnych.

energii elektrycznej powinny być podawane do wiadomości właściwym władzom skarbowym oraz sprzedawcom energii elektrycznej przed początkiem każdego roku. W razie niezachowania tego terminu mają zastosowanie postanowienia art. 45 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. Nr. 94, poz. 747).

W roku 1932 dodatek komunalny do państwowego podatku od energii elektrycznej pobierany będzie, poczynając od miesiąca, następującego po tym miesiącu, w którym powiadomiono właściwe władze skarbowe oraz sprzedawców energii elektrycznej o uchwaleniu tego podatku.

Poza tem — o ile chodzi o przepisy projektu, interesujące związki komunalne — należy nadmienić, że wśród instytucji i zakładów, wolnych od podatku, wymienione są komunalne zakłady dobra publicznego, komunalne kasy oszczędności, wodociągi i kanalizacje, laboratoria do badania produktów, zakłady dezynfekcyjne, łaźnie i kąpieliska.

BIURA PISANIA PODAŃ PRZY URZĘDACH KOMUNALNYCH.

Wojewoda nowogródzki zaprojektował wysłanie do wszystkich starostów woj. nowogródzkiego pismo treści następującej: „Stwierdzono z urzędu, że funkcjonariusze niektórych urzędów gminnych trudnią się odpłatnie pisanem podań dla ludności miejscowej do władz i urzędów, pobierając nadmierne opłaty zwłaszcza przy petycjach zbiorowych wynoszące 5—10 zł. Polecam Panom Starostom zbadać, czy na powierzonym Panom terenie zachodzą podobne wypadki oraz wydać kategoryczny zakaz wszystkim pracownikom samorządowym pisania odpłatnie interesantom podań do władz i urzędów.

Równocześnie należy stosownie do potrzeby miejscowej, powołać do życia przy wydziałach powiatowych, magistratach i urzędach gminnych komunalne biura pisanie podań. W regulaminach tych biur oznaczyć należy ściśle takse, która nie powinna przekraczać kwoty 2 zł. za podanie, sposób pobierania opłat do kasy danego urzędu, wynagrodzenie procentowe dla funkcjonariusza zajętego pisanem tych podań, godziny urzędowania i t. p. Pozatem pismo to zawiera ustępy dotyczące terminów powołania do życia tych biur.

Wskutek zwrócenia się wojewody nowogródzkiego do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie tych biur, M. S. Wewnętrznych w omawianej sprawie w piśmie z dnia 21. I. 1932 r. Nr. SS. 4414/3 wyjaśniło co następuje:

W sprawie biur pisanie podań oraz w bezprawnem udzielaniu porad prawnych i prowadzeniu cudzych spraw, opracowany jest w Min. Sprawiedliwości projekt ustawy.

Do czasu wejścia w życie projektowanej ustawy Min. Spraw Wewnętrznych uważa za możliwe, tworzenie przy związkach komunalnych tymczasowych biur pisanie podań, jednak tylko do władz administracyjnych. Zezwoleń na prowadzenie tego rodzaju biur

pisanie podań winien udzielać starosta. M. S. Wewnętrznych uznało ponadto za możliwe wydanie w omawianej sprawie projektowanego przez wojewodę nowogródzkiego pisma okólnego.

ZAJĘCIE GRUNTÓW PAŃSTWOWYCH POD DROGI GMINNE.

W sprawie tej Ministerstwo Robót Publicznych wystosowało do wszystkich P. P. Wojewodów z wyjątkiem śląskiego, okólnik Nr. XV — 3421/31 dnia 12 stycznia b. r. treści następującej:

W związku z budową nowych, względnie rozszerzaniem istniejących dróg samorządowych, zdarzały się wypadki, iż władze samorządowe zajmują grunty państwowe bez zgody Urzędów, zarządzających temi gruntami i bez żadnej podstawy prawnej do takiego zajęcia.

Ministerstwo Robót Publicznych okólnikiem z dnia 17-go kwietnia 1928 r. L. II 1971/28 i z dnia 31 maja 1928 r. L. II 2199/28 wyjaśniło już, że zajmowanie gruntów prywatnych, potrzebnych pod drogi publiczne, bez zgody właścicieli tych gruntów i bez należytej podstawy prawnej jest niedopuszczalne. Rozumie się samo przez się, że również niedopuszczalne jest zajmowanie pod drogi samorządowe państwowych gruntów bez zgody właściwych zarządów państwowych.

Gdyby nawet, zdaniem odnośnych organów samorządowych, istniał tytuł do zajęcia gruntu państwowego pod drogę samorządową, grunt ten nie może być zajęty o ile urząd państwowy, zarządzający gruntem, nie uznaje wspomnianego tytułu, w takich wypadkach organa samorządowe powinny zaskarżyć decyzję urzędu zarządzającego gruntem, do władz wyższych, ale pod żadnym warunkiem nie mogą samowolnie zajmować gruntu, znajdującego się w posiadaniu urzędu państwowego.

SKREŚLENIE PRZEZ WYDZIAŁ POWIATOWY W BUDŻECIE MIASTA KREDYTÓW NA SKŁADKI CZŁONKOWSKIE.

W sprawie powyższej Ministerstwo Spraw Wewnętrznych wysłało do jednego z p. Wojewodów reskrypt Nr. SS. 4663/1 z dnia 30. XII. 1931 r. treści następującej:

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych otrzymało wiadomość, że pewien wydział powiatowy przy zatwierdzaniu preliminarzy budżetowych miasta X. na rok 1930/31 i 1931/32 skreślił w tychże preliminarzach odpowiednie kredyty na składki członkowskie dla Zw. Miast Polskich.

W związku z powyższem zechce p. Wojewoda wywrzeć swój wpływ na wymieniony wyżej Wydział Powiatowy, by ten cofnął swą decyzję w omawianej sprawie. Min. Spraw Wewnętrznych uważa bowiem, że należenie miast do Związku Miast Polskich jest pożądanem i przynosi miastom korzyści.

Jednocześnie M. S. W. zwraca uwagę Pana Wojewody na postanowienia art. 48 Rozp. Pr. Rp. z dnia 22. III. 1928 r. o związkach międzykomunalnych (Dz. U. R. P. Nr. 38 poz. 386) oraz § 52 rozp. Min. Spraw Wewnętrznych z dnia 22. VII. 1929 r. w sprawie wykonania rozp. Pr. Rp. z dnia 22. III. 1928 r. o związkach międzykomunalnych (Dz. U. R. P. Nr. 60 poz. 469), w myśl których, u c h w a ł y z w i ą z k ó w

komunalnych o przystąpieniu do związków i stowarzyszeń podlegających zatwierdzeniu władzy nadzorczej. Sprawę tę M. S. Wewnętrznych wyjaśniło w okólniku Nr. 133 z dnia 16. VII. 1931 r. (Dz. Urzędowy Nr. 9 poz. 205).

TYDZIEŃ PROPAGANDY TRZEŹWOŚCI.

Polska Liga Przeciwalkoholowa urządza w dn. 1 do 8 lutego r. b. „Tydzień Propagandy Trzeźwości” pod protektorem Jego Eminencji Ks. Kardynała Dr. Hlonda, Prymasa Polski. Tegoroczny Tydzień Propagandy Trzeźwości odbywa się pod hasłem „Przez trzeźwość do odbudowy gospodarczej”.

Zgubne skutki alkoholizmu, aczkolwiek dobrze znane, jednakże nie zawsze są należycie oceniane. A walkę z alkoholizmem już raz nareszcie należy

energicznie podjąć i prowadzić konsekwentnie, a nie dorywczo. W walce z alkoholizmem jest najbardziej zainteresowany samorząd terytorjalny, który, wskutek tego nieszczęśliwego nałogu ludzkiego ponosi znaczne wydatki na ofiary tego nałogu, czy to w postaci wydatków na koszty leczenia, czy też w postaci wydatków na opiekę społeczną. To też samorządy, na których ciąży ustawowy obowiązek walki z alkoholizmem, zmniejszają pewną kategorię swych wydatków, o ile tylko wywiązują się ze swych obowiązków przez planową walkę z alkoholizmem, nie pociągającą za sobą znaczniejszych wydatków.

Należy sobie życzyć, by w tegorocznym Tygodniu Propagandy trzeźwości wzięły udział poszczególne jednostki samorządu terytorjalnego, przyczyniając się do propagandy trzeźwości drogą urządzania odczytów dla dorosłych i pogadanek w szkołach powszechnych.

SEJMIK DZIŚNIENSKI (woj. wileńskie) W SPRAWIE ZALEGLYCH PODATKÓW PAŃSTWOWYCH. Sejmik dziśnieński, biorąc pod uwagę ciężką sytuację płatników podatków państwowych, uchwalił jednogłośnie zwrócić się do czynników miarodajnych z prośbą o umorzenie zaległych podatków państwowych, ewentualnie rozterminowanie tych zaległości na dłuższy okres przy zbonifikowaniu kar za zwłokę, przyczem pierwsza rata ma być płatna w roku bieżącym.

ZMNIEJSZANIE STAWEK DANIN KOMUNALNYCH. Sejmik powiatu Sandomierskiego (woj. kieleckie) postanowił obniżyć stawki danin komunalnych z uwagi na przeżywanie przez płatników kryzysu gospodarczego. I tak opłaty drogowe na rok budżetowy 1932/33 postanowiono obniżyć o dalsze 20%, podczas bowiem gdy w roku budżetowym 1930/31 opłaty drogowe od gruntów pobierane były w wysokości 135% zasadniczego państwowego podatku gruntowego, a w roku 1931/32 pobierano 100%, na przyszły okres uchwalono 80%, również o 20% uchwalono zmniejszyć opłaty drogowe od nieruchomości, mianowicie zamiast dotychczasowych 50%, pobierane będzie 50% państwowego podatku. Uchwalono również obniżyć na przyszły okres budżetowy dodatek komunalny do państwowego podatku gruntowego i zamiast 90% pobierać 80% zasadniczego państwowego podatku gruntowego.

Inne daniny na rzecz powiatowego związku komunalnego uchwalono pobierać w przyszłym roku budżetowym w wysokości dotychczasowej.

Z POWIATU MAKOWSKIEGO (woj. warszawskie). Sejmik powiatu makowskiego uchwalił, by osobom, którym nie wypłacono wynagrodzenia za dostarczony na drogi samorządowe kamień lub żwir i od których należą się do pobrania podatki komunalne, udzielać na skutek ich prośby piśmiennej czy ustnej możliwych ulg, zmniejszając względnie umarzając odsetki za zwłokę od zaległych podatków komunalnych.

STAN PRACY OŚWIATY POZASZKOLNEJ W R. 1931/32 NA TERENIE POW. OSZMIŃSKIEGO (woj. wileńskie). Mimo skurczenia finansów, przeznaczonych w r. 1931/32 na prowadzenie oświaty pozaszkolnej, praca powyższa na terenie powiatu oszmiańskiego prowadzona jest prawie na tym samym poziomie co i w latach poprzednich.

W chwili obecnej przedstawia się ona następująco:

1) Kursy oświaty pozaszkolnej trzystopniowe prowadzi się w 13 ośrodkach;

2) Kursów robót kobiecych (w połączeniu z przedmiotami ogólnokształcącymi) jest 10;

3) Korespondencyjne kursy rolnicze ewentualnie gospodarni wiejskich prowadzone są w 13 ośrodkach;

4) Akcja śpiewacza z młodzieżą dorosłą prowadzona jest w 12 zespołach chórnych. Pracę powyższą prowadzi się pod kątem zorganizowania łącznie z chórami szkolnymi w poszczególnych gminach „Gminnych świąt pieśni”, aby przez to

wzbudzić większe zainteresowanie się śpiewem w jak najszerszych masach ludowych.

Niezależnie od gminnych świąt pieśni zorganizowane będzie powiatowe święto pieśni.

Na szczególną uwagę zasługuje akcja biblioteczna, bo pomimo trudnych warunków finansowych powiatu, potrafiono zdobyć się na uruchomienie Powiatowej Centrali Bibliotek Ruchomych, która w styczniu r. b. rzuciła na teren powiatu oszmiańskiego 25 kompletów bibliotek ruchomych, zawierających od 50 do 100 tomów. Każda biblioteczka zawarta jest w szafie, zaopatrzona w druki, regulamin i wykazy książek. Nie można również pominąć akcji odczytowej, ponieważ Komisja Oświaty Pozaszkolnej Sejmiku Oszmiańskiego rozporządza bezpośrednio 5 aparatami projekcyjnymi systemu „Ornak” i 2 aparatami kinowymi „Pathe Baby”. Poza tem na terenie powiatu zorganizowano powiatową wypożyczalnię przezroczny.

SZKÓŁKI DRZEW W POWIECIE MOGILEŃSKIM (woj. poznańskie). Powiat mogileński utrzymuje od szeregu lat szkołkę drzew na obszarze 4 ha, które przynoszą rocznie (1930/31) dochodu 15.387 zł. 21 gr.

W roku 1930/31 powiększono stan szkółek o 5,300 sztuk drzewek owocowych, 4000 sztuk drzew alejowych, oraz 25.000 sztuk drzewek morwowych.

ZAPOMOGI NA BUDOWĘ DRÓG GMINNYCH W POWIECIE MIECHOWSKIM (woj. kieleckie). Wydział powiatowy miechowski przeprowadzał akcję budowy dróg (w okresie od 1. IV. do 1. VIII. 1931 r.) w szerszym zakresie jak w latach poprzednich. Poszczególnym gminom Wydział Powiatowy udzielał subwencji w odpowiedniej wysokości.

Okazało się, że każda z gmin, przy odpowiednio sprężystej administracji lokalnej, zaopatrzona w minimum gotówki, potrzebnej na opłacenie dozorczy robót, kupno inwentarza i ewentualnie materiałów, może budować drogę bitą, wykorzystując uprawnienia szarwarkowe.

W okresie omawianym, prócz kontynuowania robót, rozpoczętych w latach poprzednich, w gminach Rzezuśnia i Wierzbnie, uruchomiono roboty w dalszych 5-ciu gminach. Każda budowa prowadzona jest na podstawie sporządzonych przez Zarząd Drogowy planów i kosztorysów.

Wydział Drogowy przyznał gminom na budowę dróg zapomogi następujące:

Gmina	Kosztorys budowy zł.	Przyznana zapomoga		Opis robót
		zł.	%	
Rzezuśnia	53,300	8,000	15	Budowa drogi 1,390 mtr.
Wierzbnie	18,000	7,000	38	" " 590 mtr.
Luborzyca	19,400	5,000	25	" " 600 mtr.
Książ Wielki	7,900	2,000	25	Roboty ziemne 844 mtr. i bud. mostu św 9 mtr.
Miechałowice	12,500	1,000	8	Budowa drogi 596 mtr.
Chodów	7,540	1,000	15	Roboty ziemne 1050 mtr. i dwa przepusty beton.
Szreniawa	12,000	800	7	Budowa drogi 640 mtr.

UCZCZENIE Ś. P. JÓZEFA BECKA PRZEZ GMINĘ SOWLINY W POW. LIMANOWSKIM.

Tymczasowy Zarząd Gminy Sowliny, pow. limanowski, nadesłał pod adresem Wiceprezesa Związku Powiatów Rzeczypospolitej wyrazy współczucia z powodu śmierci Prezesa Związku ś. p. Józefa Becka oraz uchwałę w sprawie nazwania głównej arterii komunikacyjnej gminy Sowliny „Aleją Józefa Becka”. Uchwałę tę przytaczamy w całości.

„Tymczasowy Zarząd Gminy Sowliny, jako jej reprezentacja, chcąc dać wyraz uczuciom wdzięczności i żywej pamięci swych obywateli dla Świetlanej Postaci swego dobrze Zasłużonego Obywatela i Działacza Społecznego, a przede wszystkim Niezmordowanego Bojownika o Niepodległość Polski, który w Swym skromnym domku w tutejszej gminie strawił długie i najlepsze lata Swego Ofiarnego Żywota, a który, powołany do pełnienia zaszczytnych obowiązków na najwyższych stanowiskach w Państwie, aż do ostatnich chwil nie zerwał nici sympatii, łączących Go z mieszkańcami tutejszej

gminy, na posiedzeniu odbytem w dniu 8 stycznia 1932 r. postanowił jednogłośnie główną arterję gminy Sowliny, t. j. linję, biegnącą gościncem państwowym od granicy miasta Limanowej do rafinerji nafty Towarzystwa naftowego „Limanowa” nazwać: „Aleją Józefa Becka”.

ROBOTY DROGOWE W POWIECIE DZIŚNIENSKIM (woj. wileńskie). Powiat dziśnieński wykonał w roku 1930/31 następujące roboty drogowe:

Wybudowano dróg o twardej nawierzchni: państwowych 0,572 klm.; wojewódzkich i powiatowych 7,102 klm.; gminnych 11,273 klm. Razem 18,947 klm.

Szozy wybudowano 3 klm., bruków 15,947 klm.

Drzewek posadzono przy drogach: państwowych sztuk 245 na 1,5 klm.; wojewódzkich i powiatowych, sztuk 5095 na 25,0 klm.; gminnych, sztuk 6210 na 31,2 klm. Razem sztuk 11,550 na 57,7 klm.

Sprawy gminnych kas pożyczkowo-oszczędnościowych

Jak zlikwidować zobowiązania przedwojennych kas gminnych

Pałaca oddawna sprawa uregulowania zobowiązań przedwojennych gminnych kas pożyczkowo-oszczędnościowych dotychczas nie została rozstrzygnięta. Mijają lata. Pokolenie, które stało się wierzycielem tych kas z tytułu wkładek oszczędnościowych, depozytów sierocych i wdowich oraz innych, wymiera, ale skutki nieuregulowanych zobowiązań trwają i obecni wierzyciele przedwojennych gminnych kas, lub ich spadkobiercy, również silnie odczuwają swoją krzywdę. Podtrzymują oni w szerokich kołach ludności wiejskiej przekonanie o niepewności wszelkich wkładek do instytucji oszczędnościowych i nietrwałości najbardziej prawnych poręk samorządu i stojącego za nim Państwa.

Rezultatem stanu tych nastrojów jest proces naszej kapitalizacji. Gromadzone przez P. K. O., Komunalne Kasy Oszczędności i częściowo spółdzielnie kredytowe oszczędności pieniężne składane są przeważnie przez, ludność pracującą miast i miasteczek rzadko przez wieś. Kasy gminne, kasy Stefczyka, działające w otoczeniu nawskroś rolniczym, wykazują najmniejszy przyrost wkładek oszczędnościowych.

Zjawisko to byłoby niemożliwe w krajach o normalnym procesie kapitalizacji i strukturze agrarno-przemysłowej jak np. Francja, gdzie wieś daje miliony typowych wkładców i wtórny dobrobyt Francji. Czy nie możemy przełamać bezwładu tej sprawy w Polsce?

Wszak Rozporządzenie Prezydenta z dnia 14 maja 1924 roku o przerachowaniu zobowiązań prywatno - prawnych, (lex zoll) pozwoliło zaleczyć wiele ran w gospodarstwie narodowym, zadanych przez wojnę Europejską; z dobrodziejstw lex Zoll korzystały również spółdzielnie kredytowe, tylko dla gminnych kas nie znajdujemy sposobu rozstrzygnięcia sprawy.

Wprawdzie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych wydało rozporządzenie I z dnia 24 czerwca 1926 r., dotyczące wszczęcia likwidacji dawnych gminnych kas, ale do tego czasu, pomimo zakończenia przez Komisję Likwidacyjną prac przygotowawczych nie nastąpiło ogłoszenie rozporządzenia II tegoż Ministerstwa w przedmiocie przerachowania i oszacowania wierzytelności i zobowiązań, jako też likwidacji tych kas. Projekt takiego rozporządzenia jak wiadomo istnieje i był rozpatrywany przez różne zainteresowane instytucje. Najważniejsza w tym projekcie sprawa uregulowania zobowiązań kas, które pełnego pokrycia swych zobowiązań nie posiadają, przerzucona jest w myśl § 57 omawianego projektu na gminy a to w myśl §§ 89 i 100 ros. Ust. Kred. i §§ 16 i 87 statutu (ustawy) likwidowanej kasy.

Jaki jest tekst odnośnych paragrafów ?

Paragraf 89 mówi: „Zobowiązania instytucji drobnego kredytu zabezpieczone są: w товариствach kredytowych i pożyczkowo - oszczędnościowych odpowiedzialnością członków; w wiejskich, gminnych i obwodowych (stanica) gromadzkich kasach pożyczkowo - oszczędnościowych — odpowiedzialnością gromady powołującej kasę do życia, zgodnie z powziętą w tej sprawie uchwałą”.

Następnie § 110 ustala: „O każdej instytucji drobnego kredytu zatwierdzonej lub uruchomionej Komitet Gubernialny zawiadamia Komitet do spraw drobnego kredytu i ogłasza w miejscowych „Wiadomościach Gubernialnych” z wskazaniem nazwy instytucji, siedziby zarządu, terenu działalności i sposobu utworzenia kapitału zakładowego, a także statutu wzorowego, na zasadzie którego instytucja powstała oraz jego zmian. Ponadto w stosunku do kas wiejskich, gminnych, obwodowych (stanica) należy wskazać, na jakich podstawach gromady przyjęły odpowiedzialność za zobowiązania tych kas?”

Dalej § 16 statutu (ustawy) przedwojennej kasy podaje: „Straty kasy, w wypadku jeżeli nie mogą być pokryte z rocznego zysku kasy, pokrywane są w kolejnym porządku z kapitału zysków i kapitału zakładowego. Straty kasy, po wyczerpaniu wszystkich środków celem ich pokrycia i po poprzednim ich zdecydowaniu przez zebranie gromady poręczającej, jak również zbadaniu sprawy przez komisarza zostają spisane z rachunków (ślągajutsia so szczotow) za zezwoleniem „Gubernialnego Urzędu do spraw włościańskich“.

Wreszcie § 87 tegoż statutu orzeka: „Za nie-naruszalność (całość) i bezpieczeństwo (sochranost') sum pieniężnych kasy i pozostałego jej majątku a także za straty kasy spowodowane działalnością niezgodną z ustawą odpowiada zarząd kasy. Jeżeli na pokrycie strat pieniężnych i innych majątek winnych nie wystarczy, to takie straty pokrywane są w sposób wskazany w § 360 Zestaw Kar — Zb. Ust. tom XV wyd. z 1885 roku“.

Z przytoczonych tekstów nie wynika bezspornie, aby obowiązek pokrycia strat dawnych gminnych kas ciążył na gminie. Najmiarodajniejszy i najwyraźniej precyzujący sprawę § 89 ros. Ust. Kred. mówi o odpowiedzialności gromady powołującej kasę do życia, zgodnie z powziętą w tej sprawie uchwałą. O ile nam wiadomo, oprócz przyjętego przez omawiane kasy statutu (ustawy) z r. 1906, żadnych innych uchwał o przyjęciu odpowiedzialności gminy nie powzięły. Jeżeli więc § 89 Ust. Kred. mówi „zgodnie z powziętą w tej sprawie uchwałą“, to uchwały te zastępują i wyrażają teksty §§ 16 i 87 statutu (ustawy), z r. 1906, jako jedynie obowiązujące gminy.

Jak widzimy z wyżej przytoczonych tekstów § 16 statutu kasy mówi: „Straty Kasy po wyczerpaniu wszystkich środków.. zostają spisane..“, zaś § 87 mówi o odpowiedzialności zarządu Kasy i pokrywaniu strat z majątku winnych, co jest niewykonalne, gdyż straty kas powstały z przyczyn niezależnych od woli zarządów.

Inflacja i dewaluacja obiegowej jednostki pieniężnej (rubli i marek), które zniszczyły majątek kas, były wynikiem polityki gospodarczej Państwa, za co tylko Państwo ponosi odpowiedzialność.

Wreszcie § 360 Zbioru kar. dotyczy postępowania karnego a więc, nie może również rozstrzygnąć sprawy. W tych warunkach nieomówień prawnych doprowadzenie sprawy przez jedną z gmin do postępowania sądowego, obaliłoby niewątpliwie koncepcję odpowiedzialności gminy za zobowiązania gminnej kasy.

A przecież istnieją też racje życiowo - gospodarcze, stwierdzające niemożliwość tej koncepcji ze względu na wyczerpanie gospodarcze wsi i ustawowo ograniczone źródła podatkowe samorządu, do określonych celów tylko służące.

Co w tych warunkach pozostaje uczynić?

Pokrycia strat dawnych gminnych kas należałoby dokonać na szerokiej podstawie współudziału wszystkich zainteresowanych czynników, analogicznie do ustawy czeskiej z r. 1924.

Zainteresowanymi instytucjami w należytem uregulowaniu zobowiązań przedwojennych gminnych kas są przede wszystkim gminy, następnie nowe gminne kasy pożyczkowo - oszczędnościowe i komunalne kasy oszczędności na terenie b. zaboru rosyjskiego, wreszcie Państwo.

Gmina ze względu na przyjęte obowiązki wobec utworzonej kasy, jako też ze względu na interesy reprezentowanej ludności gminy winna dążyć do najszybszej likwidacji zobowiązań gminnych kas opartych na statucie z r. 1906.

Jeżeli jednak należności kasy zostały częściowo, lub całkowicie ściągnięte, zaś zobowiązania nieuregulowane, a posiadane środki pieniężne uległy dewaluacji, gmina o własnych siłach tego zadania nie wykona.

Ale nowe gminne kasy i komunalne kasy oszczędności dysponują co rok czystymi zyskami i mogą być pociągnięte do tych świadczeń, zgodnie z ich statutami, leży to zresztą w ich żywotnym interesie uregulowania zobowiązań gminnych kas, opartych na ustawie z r. 1906. Środki te jednak wyłącznie użyte, przedłużyłyby na długie lata regulowanie zobowiązań dawnych kas.

W tych warunkach powstaje konieczność wydania ustawy mającej na celu utworzenie przy pomocy Państwa „Państwowego funduszu wyrównawczego dla pokrycia strat dawnych gminnych kas“. Fundusz ten pozostawałby pod zarządem specjalnego Komisarza Rządowego przy Ministerstwie Skarbu lub Ministerstwie Spraw Wewnętrznych.

Fundusz, po należytem obliczeniu potrzebnej na pokrycie brakujących na spłatę wkladców sum, należałoby utworzyć z bezprocentowego kredytu Skarbu Państwa z rezerw skarbowych, umarzanego częściowo co rok, aż do pełnego umorzenia, z następujących źródeł:

a) z 25% corocznych czystych zysków nowych gminnych kas pożyczkowo oszczędnościowych z przewidzianej na cele publiczne w § 60 Statutu części zysków;

b) ustalonej przez Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Skarbu części czystych zysków komunalnych kas oszczędności na zasadzie § 25 ich Statutu i

c) sum należności Skarbu Państwa przejętych na zasadzie traktatu ryskiego od rządu rosyjskiego i ściągniętych z kas, posiadających nadwyżkę środków ponad pokrycie wkładek.

Ustawa powyższa powinna być krótka, zaś istniejący projekt rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych należałoby wydać jako rozporządzenie wykonawcze.

Czechosłowacja uregulowała zobowiązania swych instytucji oszczędnościowych, oprócz udziału zainteresowanych instytucji przez potrącanie co rok 10% ich czystych zysków na utworzenie państwowego funduszu pokrycia strat z tytułu inflacji, również udziałem Skarbu Państwa na ten cel w wysokości 50 milj. koron co rok, aż do uregulowania zobowiązań instytucji oszczędnościowych co nastąpiło już w 1927 roku.

Wiadomo, że Państwo Polskie tych świadczeń wykonać nie może, powinno jednak pomóc gminom inicjatywą prawną i kredytem.

W tym celu Ministerstwo Skarbu mogłoby otworzyć kredyt z funduszu rezerw skarbowych „Państwowemu Funduszowi wyrównawczemu“ do wysokości ustalonej szczegółowo, na podstawie dostarczonych przez Komisje Likwidacyjne dawnych gminnych kas obliczeń. Kredyt Skarbu na pokrycie strat gminnych kas mógłby być rozdzielony i wypłacany w ratach, przez 3—4 lata, w zależności od ustalonej ostatecznie przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych ryczałtowej, przerachowanej sumy, brakującej na spłatę wkładców i depozytariuszów.

Suma tych zobowiązań, jeżeli wziąć pod uwagę częściowo już dokonany rozrachunek dalej posiadany przez liczne gminne kasy częściowe lub całkowite pokrycie, następnie brak spadkobierców lub dowodów, nie powinna przewyższać, przy pełnym przerachowaniu — 40 milionów zł. (Pierwotna suma wkładów z r. 1915 wyniosła rb. 38 milj. a w pełnym przerachowaniu w/g § 2 lex Zoll zł. ca 100 milionów).

Przy uwzględnieniu miary przerachowania podanej w § 17 lex Zoll, w ustępie 3, miara ta zgodnie z § 8 rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dnia 27. XII. 1924 r. może wynosić 15% sum obliczonych według skali § 2 lex Zoll. Lepiej jednak, gdyby miara przerachowania wyniosła analogicznie do wkładów

złożonych przed dniem 31. XII. 1923 r. do P. K. O. 20% pełnego przerachowania, uczyniłoby to sumę ca zł. 8 milionów.

Zakredytowanie powyższej sumy w ratach kilkunastoletnich, leży w naszym przekonaniu, w możliwościach Skarbu Państwa.

Jak długo trwałoby wycofywanie przez Skarb Państwa sumy zadłużenia Funduszu wyrównawczego?

Czysty zysk 825 gminnych kas wyniósł w roku 1930 ca zł. 1.116.574, czyli na jedną kasę zł. 1.353. Potrącenie 25% czystego zysku tych kas daje złotych 279.143. Nie mam danych dotyczących czystego zysku komunalnych kas oszczędności, jednak można przyjąć, że 200 k. k. o. działających w b. zaborze rosyjskim posiada średnio 8000 zł. czystego zysku na jedną kasę, czyli razem zł. 1.600.000, zaś 10% tej sumy daje zł. 160.000. Razem powyższe źródła wraz z należnościami Skarbu Państwa mogłyby dać w zaokrągleniu sumę zł. 500.000 rocznie, nieuwzględniając ewentualnej progresji tych sum w latach następnych.

W tych warunkach dług Funduszu wyrównawczego względem Skarbu Państwa mógłby być umorzony w okresie około 16 lat.

Koszta zaś czynności likwidacyjnych dawnych gminnych kas, winny ponieść właściwe gminy.

Jan Długokęcki.

Kursy dla rachmistrzów gminnych kas poż.-oszczęd.

W uzupełnieniu 6-ciu kursów dla rachmistrzów gminnych kas pożyczkowo-oszczędnościowych kontroli zamknięć rocznych i przeglądu pracy kas, urządzonych na terenie województwa Warszawskiego w m-cu styczniu r. b., Państwowy Bank Rolny, przy współudziale Pana Wojewody Białostockiego, urządza 2-dniowe kursa na terenie województwa Białostockiego, pierwszy w Białymstoku, w dniach 3 i 4 lutego r. b., dla powiatów Białostockiego, Szczuczyńskiego, Sokólskiego, Wysoko-Mazowieckiego i Wołkowyskiego i drugi w Łomży w dniach 5 i 6 lutego dla powiatów Łomżyńskiego, Kolneńskiego, Ostrołęckiego i Ostrowi Mazowieckiej. Następny cykl sześciu 2-dniowych kursów organizowany przy współudziale Pana Wojewody Lubelskiego odbędzie się: w dniach 22 i 23 lutego w Siedlcach dla powiatów Siedleckiego, Sokołowskiego i Węgrowskiego; w dn-

24 i 25 w Białej Podlaskiej dla powiatów Bialskiego, Konstantynowskiego, Łukowskiego i Radzyńskiego; w dniach 26 i 27 w Chełmie dla powiatów Chełmskiego, Hrubieszowskiego i Włodawskiego; w dniach 29 lutego i 1 marca w Zamościu dla powiatów Zamojskiego, Biłgorajskiego, Krasnostawskiego i Tomaszowskiego, w dniach 2 i 3 marca w Lublinie dla powiatów Lubelskiego, Lubartowskiego i Janowskiego i w dniach 4 i 5 marca w Puławach dla powiatów Puławskiego i Garwolińskiego.

Zapisy na kurs bezpłatne w Starostwach i Centrali Banku. Uczestnicy kursów winni przywieźć z sobą księgę dziennik - główną z zamknięciem bilansowym za r. 1931, oraz wypełnione sprawozdanie roczne w/g wzoru Nr. 19. Początek kursów punktualnie o godz. 10 rano.

DO

PRENUMERATORÓW TYGODNIKA „SAMORZĄD” i ODBIORCÓW Sam. Inst. Wyd.

Zwracamy się tą drogą do PP. Prenumeratorów i Odbiorców naszych wydawnictw i druków z prośbą, ażeby przy przysłaniu należności za prenumeratę, wydawnictwa lub druki wyszczególniali na odwrocie blankietu P. K. O. lub przekazu pocztowego, a co daną należność wpłacają.

Nadto prosimy WYDZIAŁY POWIATOWE, które zamawiają u nas wydawnictwa i druki, następnie wydawnictwa te rozsyłają do gmin, położonych na swym terenie a należność za druki i wydawnictwa gminy przesyłają bezpośrednio do nas, — ażeby zakomunikowały gminom, by przy przysyłaniu należności powoływały się na odnośny Nr. rachunku Samorządowego Instytutu Wydawniczego.

SAMORZĄDOWY INSTYTUT WYDAWNICZY

Wiadomości gospodarcze

KURSY WALUT.

(notowane na giełdzie warszawskiej w dn. 1. II. 1932)

1 dol. St. Zjedn. — 8.89 zł. — 8.93 zł.
100 frank. szwajc. — 173.74 — 174.58 zł.
1 funt. szterl. — 31.00 — 30.70 zł.
100 frank. franc. — 35.22 zł. — 35.04 zł.

PAPIERY PROCENTOWE.

(notowane na giełdzie warszawskiej w dniu 1. II. 1932 r.)

4 proc. pożyczka inwestycyjna 83.75 zł. 3 proc. pożycz. państw. budowl. 30.00 zł. 4 proc. państwowa pożycz. premijowa dolarowa zł. 43.75. 8 proc. Listy Zastawne Banku Gospodarstwa Krajowego 94 zł. (w złotych w złocie = 161.68 zł. obieg.). 8 proc. obligacje Banku Gospodar. Krajowego 94 zł. (w zł. w złocie = 161.68 złotych obieg.) 7 proc. Listy Zastawne Banku Gospodarstwa Krajowego 83.25 zł. 7 proc. obligacje Banku Gospod. Krajow. 83.25 zł. 8 proc. Listy Zastawne Banku Rolnego 94.00 (w złotych w złocie = 161.68 złotym obiegowym). 7 proc. Listy Zastawne Bank Roln. 83.25 zł. 4 1/2 proc. Listy Zastawne Ziemske — 41.00 zł. 8% obligacje Polskiego Banku Komunalnego III i IV em. — 93 zł.

4% Listy Zastawne m. Warszawy 44.00 zł., 8 proc. Listy Zastawne m. Warszawy 63.50 8 proc. Listy Z. m. Piotrkowa 56.20 8% Listy Zastawne m. Łodzi 60.00 zł., 8 proc. Listy Z. m. Lublina 57.50., 8 proc. Listy Z. m. Częstochowy 55.60. 8% L. Z. m. Kielc 52.50
Akcie Banku Polskiego 100.75 zł.

CENY ZBOŻA.

(Ceny za 100 kg. franco stacja załadowania)

W dn. 1. II. 1932 r. Warszawa:

Żyto 23.50 — 23 zł.
Pszenica 23.50 — 25 zł.
Jęczmień 21.50 — 24.00 zł.
Owies 20.50 — 21.00 zł.

NABIAŁ.

(W dniu 19. I 1932 r. Warszawa)

Mleko niezbierane: Cena za 1 litr mleka w hurcie 0.35 zł.
Masło: za 1 kg. w hurcie: wyborowe luksusowe 3.30 zł., mleczarskie deserowe II gat. 2.70 zł., mleczarskie słoje 3.00 zł., osełkowe 2.40 zł.

Ceny masła w detalu rozumieją się o 15% więcej cen hurtowych
Jaja świeże za sztukę 0.15 zł.

Poradnik samorządowy

1. Pytanie: jeden z urzędników z obszaru województwa białostockiego zapytuje:

1) Czy wójt gminy jest członkiem rady gminnej i czy w razie rozwiązania rady gminnej podziela jej losy,

2) czy ustawa z 1922 r. o przedłużeniu czasu urzędowania organów komunalnych dotyczy również i wójta.

3) czy obowiązuje obecnie przepis art. 206 ust. gminnej o obowiązku zwoływania zebrań gminnych cztery razy do roku i czy jest racja prowadzenia listy osób, mających prawo udziału w zgromadzeniu gminnym,

4) czy i na mocy jakich przepisów wymagają zatwierdzenia Wydziału Powiatowego uchwały zgromadzeń gminnych w sprawie nabycia nieruchomości oraz w jakim terminie ma być dokonane to zatwierdzenie,

5) na kogo przelane zostały uprawnienia, dotyczące zatwierdzania uchwał gromadzkich o podziale gruntów gromadzkich, oraz rozpatrywania skarg w tej materji,

6) czy art 212 ust. 1864 ma również zastosowanie i wówczas, gdy chodzi o sprzedaż lub dzierżawę bądź zamianę nieruchomości gminy, jako takiej, czy jedynie wspólnot, jak pastwiska, lasy i t. p.? Jak należy traktować wstrzymujących się od głosowania na zebraniach gminnych i gromadzkich?,

7) czy i jaki środek prawny należy wskazać w zarządzeniu, mocą którego odmówiono zatwierdzenia obranych kandydatów na wójta (sołtysa). Kto uprawniony jest do zaskarżenia tego zarządzenia i w jakim terminie, czy i komu należy ogłosić to zarządzenie i w jakim terminie,

8) czy udział w wyborach prezesa Rady Miejskiej w myśl art. 23 Dekretu o sam. miejskim, biorą również i członkowie Magistratu — czy wyboru tego dokonywa tylko „skład radnych“. Jaką większością mają być dokonane wybory prezesa Rady Miejskiej?

skiej? Czy najpierw należy dokonać wyborów Prezesa Rady a później członków Magistratu — czy odwrotnie?,

9) czy wybór tylko jednego członka Magistratu ma być również przeprowadzony na zasadach proporcjonalności, w/g zasad regulaminu z dn. 4. II. 1919 roku, (Mon. Pol. Nr. 47/19),

10) czy konieczne jest przeprowadzanie głosowania, przy wyborach, gdy przepisy głoszą, że wybór ma być dokonany zwykłą lub względną większością głosów, zgłoszono natomiast tylko tylu kandydatów, ilu podlega wybraniu. Czy dopuszczalna jest w tych wypadkach zasada wyboru przez akklamację,

11) czy pojęcie „większością głosów“ identyczne jest z pojęciem „względną większością głosów“, a pojęcie „prostą większością głosów“ z pojęciem „zwykłej większości głosów“.

Odpowiedź: 1) przepisy art. 3 dekretu z dnia 27. XI. 1918 r. (Dz. U. R. P. Nr. 18 p. 48) i praktyka Min. Spr. Wewn. stoją na stanowisku, że wójt nie jest członkiem rady gminnej. Zastępca wójta w żadnym wypadku nie jest członkiem rady gminnej. Rozwiązanie rady, czy wpływ jej kadencji jest bez żadnego wpływu na losy wójta i jego zastępcy,

2) art. 1 ustawy z dnia 30 marca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 28 p. 225) używa terminu „zarządy gminne“ i dotychczasowa praktyka, oraz motywy ustawodawcy szły w tym kierunku, że termin ten obejmuje wójtów,

3) art. 206 ustawy samorządu gminnego w pełni obowiązuje; instytucja listy osób, uprawnionych do udziału w zebraniu gminnym jest bardzo pożyteczna i jakkolwiek prowadzenie jej nie jest wymagane przez przepisy, to może być ona bardzo użyteczna,

4) uchwała zgromadzenia gminnego w sprawie nabycia nieruchomości nie wymaga zatwierdzenia wydziału powiatowego,

5) uchwały zebrań gromadzkich w przedmiocie podziału gruntów gromadzkich (art. 86 ustawy organizacji ziemskiej włościan) i spory w przedmiocie tego podziału zatwierdzone są wzgl. rozstrzygane przez Ministra Reform Rolnych, a to na podstawie art. 35 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 90 poz. 706),

6) art. 212 ustawy gminnej nie ma zastosowania do majątku nieruchomego, będącego własnością gminy, jako związku samorządowego. Uchwały w sprawie takiej własności zapadają przy zachowaniu przepisów art. 209 i 210 aktu. Wobec braku specjalnych przepisów wstrzymujących się od głosowania należy uważać, jako nie głosujących za wnioskiem t. j. ich głosy nie mogą być doliczane do większości niezbędnej w myśl art. 210 aktu,

7) wobec braku specjalnych zastrzeżeń, a ze względu na przepis art. 1 rozp. Prezydenta Rzplitej z dnia 22. III. 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 36 p. 341) ma tu w pełni zastosowanie przepis art. 75 ust. 1 i art. 76 tegoż rozporządzenia. Odwołanie może wnieść jedynie zebranie gminne, władza o swej decyzji komunikuje wójtowi gminy, tak aby mógł on zwołać zebranie gminne i ogłosić na nim decyzje starosty. Termin przewidziany w art. 83 r. o. p. a winien być zachowany,

8) ze względu na brak specjalnych zastrzeżeń, jakie są np. w art. 43 dekretu, należy przyjąć, że

wybiera prezesa rady cała rada t. j. wszyscy członkowie rady miejskiej. Wzorowy regulamin obrad rady miejskiej, wydany w 1919 r. przez Min. Spraw Wewn. stoi na tym samym stanowisku. Sposób wyboru określa regulamin uchwalony przez radę, zwykle prezesa rady wybiera się analogicznie jak prezydenta miasta. Również praktyka przyjęła, że najpierw wybiera się prezesa rady i wogóle rada się konstytuuje, a następnie wybiera się członków magistratu. (p. okólnik Min. Spraw Wewn. z dnia 11. XII. 1929 r. Nr. 283 Zbiór Zarz. t. I, str. 803 p. 22 ustalający początek kadencji rady miejskiej od wyboru prezesa rady),

9) art. 45 dekretu nie zastrzega innego wyboru uzupełniającego jednego ławnika i z tych powodów należy przyjąć, że wybory odbywają się przy zastosowaniu przepisów regulaminu z dnia 26 lutego 1919 roku,

10) system wyboru przez aklamację, jest dopuszczalny: 1) gdy przewiduje to wyraźnie dana ustawa, bądź 2) gdy nikt z obecnych nie zaprotestuje przeciw takiemu wyborowi,

11) pojęcie: „względna większość“ i „zwykła większość“ są przyjęte powszechnie w praktyce ustawodawczej i posiadają określone znaczenie. Pojęcia „większość“ i „prosta większość“ nie mają ustalonego ściśle znaczenia i mogą służyć jako oznaczenie i jednego i drugiego rodzaju większości.

H. i P.

Sprawozdania i wydawnictwa nadesłane

Biblioteka dziejów i kultury wsi. T. I. — Franciszek Magrys — **ŻYWOT CHŁOPA DZIAŁACZA**. Opracował dr. St. Inglot. Z przedmową Prof. dr. Fr. Bujaka. Lwów 1932 r. Skład główny w Drukarni Naukowej we Lwowie, Ormiańska 8. str. 236, zł. 3.

Jest to pamiętnik chłopca, działacza społecznego, opisującego rozwój wsi Handzlówki w powiecie łańcuckim. Wieś Handzlówka, w której urodził się autor, liczący obecnie 85 lat, była wsią ubogą, zacofaną, pogrążoną w ciemność i pijaństwo. Ludność trudniła się uprawą lichej podkarpackiej gleby i częściowo tkactwem. Bieda i głód, dający się we znaki ludności już pod koniec zimy, nędzne warunki mieszkaniowe, obowiązująca pańszczyzna, oto obraz wsi i jej ówczesnych warunków, w jakich urodził się i przebywał autor pamiętników. Czytać i pisać nauczył się w domu, gdyż szkoły wówczas we wsi nie było. W roku 1874 autor zostaje pisarzem gminnym i funkcję tę pełnił przeszło 40 lat. Objęcie tej funkcji staje się chwilą przełomową w życiu autora. Widzi upośledzenie ludu i pragnie przyczynić się do jego kulturalnego i gospodarczego podniesienia. W pracy pomaga mu początkowo kilku rozumniejszych chłopów, a od 1889 r. ks. W. Krakowski, pełniący początkowo rolę katechety, a następnie proboszcza (do 1906 r.) we wsi Handzlówce. Nie będąc opisywał trudności, jakie były do pokonania w różnych poczynaniach nad podniesieniem kulturalnym i gospodarczym ludności, a które autor szczegółowo przedstawił w swym pamiętniku, podam tylko jej rezultaty, którymi zarówno autor, jak i wieś Handzlówka poszczycić się może. Szkoła, dom ludowy, remiza strażacka, park ludowy, mleczarnia, kółko rolnicze (własny dom), różne organizacje kulturalno-oświatowe, jak i gospodarcze (teatr ludowy, chór, kursy rolnicze, sklep kółka rolniczego i t. d.) — oto plon wieloletniej

pracy autora i miejscowych włościan nad rozwojem swej wsi rodzinnej.

Pamiętnik ten jest niezwykle cenny, zwłaszcza dla samorządowców i młodzieży wiejskiej, gdyż znajdujemy tam opisane prace samorządu gminnego oraz samopomocy gospodarczej i kulturalnej wsi, to też winna się znaleźć w bibliotekach samorządowych, szkolnych oraz różnych organizacji społecznych.

Fr. Branny.

Pogotowie dla Wszystkich. — Najpierwsza pomoc w nieszczęśliwych wypadkach w opracowaniu redakcji miesięcznika „Ratownictwo“. Wydawnictwo miesięcznika „Ratownictwo“, Warszawa, Kopernika 37. Cena egz. 50 groszy.

Redakcja miesięcznika „Ratownictwo“, poświęconego specjalnie sprawom niesienia pomocy w nieszczęśliwych wypadkach, opracowała broszurę-tabele, w której wymieniono 38 nieszczęśliwych wypadków ze wskazówkami, jakie środki zaradcze należy stosować w każdym z wyszczególnionych wypadków do czasu przybycia lekarza. Wydawnictwo to jest bardzo celowe i pożyteczne, a zaznajomienie szerszego ogółu ludności ze sprawami ratownictwa w nieszczęśliwych wypadkach jest rzeczą niezmiernie ważną, gdyż szybki i właściwy zabieg w szeregu wypadkach może niejednokrotnie uchronić nieszczęśliwego od przewlekłej choroby, kalectwa lub przedwczesnej śmierci. Broszura ta, wydana w większym formacie, jest przeznaczona do umieszczania przy aparacie telefonicznym, jednakże format broszury nie powinien stanąć na przeszkodzie w rozpowszechnianiu jej przez Wydziały Powiatowe i gminy wśród ludności wiejskiej i w szkołach. Dla masowego rozpowszechniania broszury okładka wydaje mi się zbędna, natomiast należałoby cenę nieco obniżyć.

F. B.